

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

32E JAARGANG

WOENSDAG 21 MEI 1947

No. 1567

COMMISSIE VAN REDACTIE:*H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen;**H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries;**J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).**Assistent-Redacteur: A. de Wit.**Administratie: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro 8408.**Alle correspondentie betreffende advertenties te richten
aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141,
Schiedam (Tel. 69300, toestel 6).***BERICHT.**

De redactie maakt de lezers attent op het bericht betreffende het weder verschijnen van het „Economisch Statistisch Kwartaalbericht” op blz. 415 van dit nummer.

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week	403
Uit buitenlandse bron	403
Splitsing of binding? door Prof-Dr. N. J. Polak ..	404
De grote banken in 1946 door F. de Roos	405
Nog eens de credietcontrôle door C. F. Karsten ..	408
Het overleg in de onderneming door Jhr Mr R. A. Th. Gevers Deynoot	409
De monetaire en financiële toestand van Frankrijk I door C. Goedhart	410
Boekbespreking:	
A. Visser, Levensverzekeringsrekenkunde, bespr. door Mej. H. Goris	413
Aantekening:	
De economische ontwikkeling van Tsjechoslowakije sedert de bevrijding	413
Internationale notities:	
Particuliere Amerikaanse leningen aan het buitenland	414
De belastingdruk in Zwitserland	415
Het „Economisch-Statistisch Kwartaalbericht”	415
Geld- en kapitaalmarkt.....	415
Statistieken:	
Bankstaten	416
Stand van 's Rijks kas	417
De kolonpositie van Nederland	418
Wisselkoersen	418
Emissies in 1947	418
Ontvangen boeken en brochures	419

DEZER DAGEN

gaat de opbouw voor, soms ook voort. De Hoogovens kregen de hun ontroofde walsen terug, volgens berekend tempo weer in productie en een ministerieel prijzend woord, geldend voor het gehele land. Zo ook de stad Rotterdam, waar in de binnenstad geen steen op de andere bleef, doch

die zijn vernietiging herdacht met de wil tot wederopbouw, al moet de onderste steen boven komen.

De financiële bouwheer zag zich de hoeksteen van zijn financiële verbouwing gegund; echter werd hem, naar eigen woord, een hoek van de steen des hoeks afgeslagen. Wie ook de zo bekapte vermogensheffing nog als een steen op de maag ligt, moge zich troosten met een „stichtelijk exemplar”, dat de in herdenkingstoestand verkerende P. C. Hooft uit de stof der Nederlandse historien putte: „Zamelpeningen, uit het diepst der borze gewillig opgebracht, ter liefde van 't landt”. Hun verzamelde gelden een weinig uitgeven mogen de grote ondernemingen, die thans 9 pCt. mogen gaan uitkeren over de door hen gemaakte winsten. Desondanks behoudt in de regeringspolitiek het stenen spaarvarken de voorkeur boven het gouden kalf.

Is het gesuggereerde Amerikaanse crediet aan Frankrijk de eerste steenlegging voor een veranderde gezindheid der Verenigde Staten jegens West-Europa? In elk geval krijgt Duitsland brood en misprijzende woorden. Krijgen de hulpbehoevende geallieerden dollars? Zonder deze fundering voor de materiële uitrusting staat al het steigerwerk voor de opbouw op drijfzand. Hoewel de Amerikaanse buitenlandse politiek zich thans zeker niet beperkt tot een steenworp afstands buiten de grenzen — in een week werden officieel Korea, Japan, Italië, Turkije en Griekenland ter sprake gebracht — heeft minister Marshall toch verklaard, dat de politieke credieten hun limiet naderden. Blijft er daardoor ruimte voor op economische merites getoetste leningen, dan behoeven wij niet te wanhopen.

In Indië gaat de opbouw, begrijpelijkerwijs, meer Oosters. Soms met iets van Aladdins wonderlamp. Na elke dag hard werken van de geest een nieuwe staat: Oost-Borneo, West-Borneo, de Pasoendanbeweging openlijk erkend. Zouden de ministers Beel en Jonkman bij hun vele tochten door dit sprookjesachtig gebied op de steen der wijzen stoten? Hun verslag na terugkomst zal het leren; de berichten zijn wisselend als steeds.

President Truman zal in dat geval waarschijnlijk de eerste reflectant zijn. De eerste steen des aanstoots voor de industrie ten aanzien van de arbeidssituatie, de eis van „portal to portal pay”, heeft hij verwijderd. Thans is hij gesteld voor een politiek veel rotsiger pad: het al dan niet geheel aanvaarden der door het congres voorgelegde sterk beperkende arbeidswetgeving. Het jaartal 1948, presidentsverkiezing, hangt hem daarbij als een molensteen om de hals. „A rolling stone gathers no moss” heeft minister Bevin gedacht. Onder verwijzing naar de handhaving van de levensstandaard heeft hij geweigerd de Engelse troepen uit het Midden Oosten terug te trekken. Zoals ook met het oog op Englands voedselpeil geen graan aan Duitsland zal worden afgestaan. Minder stoer, doch zeer opbouwend, sprak de Engelse minister van Financiën. Bij de kabinetszittingen zal op zijn verzoek voortaan niet meer worden geroekt. Bij zulke plannen blijft Churchill ongetwijfeld in de oppositie.

N.V. MACHINEFABRIEK „BREDA”

VOORHEEN BACKER EN RUEB
TE BREDA

UITGIFTE van
1500 NIEUWE GEWONE AANDELEN
ELK GROOT f 350.—

ten volle delende in de winst over het boekjaar
1947/1948 en volgende jaren

TEGEN DE KOERS van 112 1/2 %

De inschrijving op bovengenoemde aandelen /wordt,
uitsluitend voor de houders van de bestaande aan-
delen, opengesteld op

DONDERDAG 29 MEI 1947

van des voormiddags 9 tot des namiddags 4 uur,
ten kantore van de Heren:

R. MEES & ZOONEN te Rotterdam en 's-Gravenhage
PATIJN, VAN NOTTEN & Co. te Amsterdam
VAN MIERLO EN ZOON, N.V. te Breda
op de voorwaarden van het prospectus d.d. 19 Mei '47.

Prospectussen en inschrijvingsbiljetten zijn bij de
inschrijvingskantoren verkrijgbaar.

Rotterdam
Amsterdam, 19 Mei 1947
Breda

R. MEES & ZOONEN
PATIJN, VAN NOTTEN & Co
VAN MIERLO EN ZOON N.V.

GEMEENTE ZWOLLE

UITGIFTE van
f 2.286.000.— nominaal 3 pCt. Obligatiën
in stukken van f 1000.— nominaal aan toonder.

Ondergetekende bericht, dat de inschrijving op boven-
genoemde obligatiën met recht van conversie voor houders
van niet uitgelote per 1 Juli 1947 aflosbaar gestelde obli-
gatiën van de 3 1/2 pCt. Conversielening 1937, oorspronkelijk
groot f 2.918.000.—, zal zijn opengesteld bij haar kan-
toren te AMSTERDAM, ROTTERDAM, 's-GRAVEN-
HAGE en ZWOLLE op

Vrijdag 30 Mei 1947,

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,
tot de koers van 99 3/4 pCt.,

op de voorwaarden van het prospectus dd. 20 Mei 1947.
Prospectussen en inschrijvingsbiljetten zijn bij de kan-
toren van inschrijving verkrijgbaar.

Nederlandsche Handel-Maatschappij. N.V.
Amsterdam, 20 Mei 1947.

MAAKT GEBRUIK van de rubriek „Vacatures” voor het
oproepen van sollicitanten voor leidende functies.

ROTTERDAMSCHЕ BANKVEREENIGING

225 VESTIGINGEN
IN NEDERLAND

SPECIALE
AFDEELINGEN
VOOR
PARTICULIEREN

Vermogensheffingen

Objectieve en deskundige
voorzichting aan bedrijven en
particulieren die een deel van
hun vermogen moeten vrij-
maken voor betaling der ko-
mende heffingen, verstrekt de

Naaml. Venn.

**Hollandsche
Belegging- en
Beheer-Mij.**

Anno 1930
Heerengracht 320 - Amsterdam C

Commissarissen:

Prof. Ir. I. P. de Vooy;
Drs. J. H. Gispens;
Mr. J. E. Scholtens.

Directie:

Gerlof Verwey;
Dr. F. Ph. Groeneveld;
A. C. Leeuwenburgh.

De kosten van reconstructie Uwer admi-
nistratie, welke door brand verloren mocht
zijn gegaan, kunnen tot een hoog bedrag
oplopen.

Zij zijn door een tot dat doel opgestelde
polis tegen matige premie te verzekeren.
Hetzelfde geldt voor tekeningen, model-
len, plannen, kartotheken e.d.

Wij verschaffen gaarne inlichtingen.

R. MEES & ZOONEN

ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM - ROTTERDAM - 'S-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo • Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

gispens

meubelen en gisolampen

culemborg
amsterdam
rotterdam

**Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam**

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK.

Prof. Dr N. J. Polak, *Splitsing of binding?*

Het onlangs ingediende wetsontwerp betreffende de eigendom van appartementen voorziet in de verdeling van een pand in appartementen, welke afzonderlijk voorwerp van eigendom kunnen zijn. Op deze wijze wordt een splitsing der bouwobjecten mogelijk gemaakt, teneinde een aanpassing te bevorderen tusschen de behoefte aan moderne woongebouwen en de daarvoor beschikbare kapitalen en exploitatie-eenheden.

Het valt te betwijfelen, of deze splitsing in de lijn ligt van de behoeften van deze tijd; samenwerking der verschillende individuen tot gemeenschappelijke exploitatie stemt daarmede veeleer overeen. Flatgebouwen openen de mogelijkheid om door centrale exploitatie aan alle huurders diensten te bewijzen; alle huishoudelijke werkzaamheden kunnen dan worden vervuld door specialisten, die efficiënter werken.

F. de Roos, *De grote banken in 1946.*

Balanscijfers tonen aan, dat de liquiditeit der vier grote banken gedurende 1946 achteruitging; per ultimo 1945 was vrijwel het gehele bedrag der crediteurensaldi door kasvoorraden en schatkistpapier gedekt, tegen een dekking van ± 90 pCt. per ultimo 1946.

In de stijging van de post Debiteuren komt de toegenomen bedrijvigheid in handel en industrie tot uiting; met een gezamenlijk bedrag van f 345 miljoen aan Debiteuren was ongeveer het niveau van 1939 weer bereikt. Hierbij moet echter rekening worden gehouden met de stijging van het prijsniveau.

Op de gezamenlijke winst- en verliesrekening valt vooral de grote omvang van de post Rente en Wissels op; voorts stegen de inkomsten onder het hoofd Provisies, Effecten en Syndicaten van f 10 miljoen in 1945 tot f 27 miljoen in 1946.

Er is reden om aan te nemen, dat de winsten der banken over 1947 het niveau van 1946 zullen bereiken of wellicht overschrijden.

C. F. Karsten, *Nog eens de credietcontrole.*

Ieder nieuw crediet of verhoging van een bestaand crediet boven f 50.000 moet aan De Nederlandsche Bank ter goedkeuring worden voorgelegd. Terwijl deze credietcontrole theoretisch aanvechtbaar is, is in de practijk het aantal afwijzingen zo gering, dat hierdoor het benodigde apparaat en de lasten, die er voor het bedrijfsleven uit voortvloeien, niet worden gerechtvaardigd. Daar bovendien de afwijzingen alle een zelfde karakter hebben, zou met een algemeen voorschrift kunnen worden volstaan.

Zolang voorts onze deviezenpositie precair blijft, heeft een ernstige credietoverspanning niet te worden gevreesd.

Jhr mr R. A. Th. Gevers Deynoot, *Het overleg in de onderneming.*

De ontwikkeling op het gebied van het overleg in de onderneming wordt in ons land geremd door het ontbreken van organisatorische richtlijnen.

Is opheffing van de huidige stagnatie mogelijk? Dit zal moeten geschieden langs de weg van geleidelijke opbouw; daarbij zou het onverantwoordelijk zijn, het overleg in de onderneming te staken wegens controversen binnen of met de werknemersorganisaties.

C. Goedhart, *De monetaire en financiële toestand van Frankrijk I.*

De inflatoire prijsstijging in Frankrijk is een gevolg van de voortdurende stijging der overheidsuitgaven, gepaard aan het ontbreken van een afdoende prijsbeheersing.

De toeneming der staatsuitgaven, bij welke de inkomsten

ten achter bleven, houdt verband met de liquidatie van de oorlogsgevolgen en de herstellfinanciering, de vergroting van de militaire uitgaven, de noodzaak tot dekking van de tekorten der overheidsbedrijven, de uitbreiding der sociale voorzieningen en de grotere omvang van het ambtelijk apparaat.

Minister Schuman streeft thans, behalve naar invoering van een nieuw belastingstelsel, naar beperking der uitgaven, speciaal de militaire.

UIT BUITENLANDSE BRON.

De wereldvezelproductie is, volgens „The Economist” van 10 Mei jl., hoofdzakelijk tengevolge van de voorlopige uitschakeling van Indonesië, nog altijd lager dan het vooroorlogse gemiddelde:

	gemiddelden	
	1937—1939	1947
	In 1.000 tons	
Philippijnen	160	75—90
Br. Oost-Afrika	125	125
Mexico	100	110
Indonesië	90	—
Portugees Afrika	30	35
Brazilië	—	12
Panama	—	10
Andere landen	29	40
Totaal	534	407—422

Vooral de Verenigde Staten zijn momenteel in de markt. De prijzen stegen van £ 63 tot £ 83 per ton.

De voorgenomen vermindering van de £-saldi van het buitenland door Engeland zal, naar de „India News Chronicle” van 10 Mei jl. meldt, door India worden beantwoord met confiscatie van Engels kapitaal, Engelse pensioenkasen en dergelijke. Het saldo van India bedraagt £ 1,2 milliard op een totaal van circa £ 3 milliard.

Fransche credieten van de Verenigde Staten bedroegen sinds V.E.-day:

	In	Interest	Aflossing
	millioenen £		
Regering			
Ver. Staten	720	2	30 j. (per 1-7-1951)
Export-			
Importbank	550	2 ³ / ₈	30 j. (per 1-7-1946)
Export-			
Importbank	650	3	20 j. (per 1-1-1952)
Internationale bank	250	4 ¹ / ₄	25 j. (per 1-11-1952)

Vóór het lopende jaar wordt de behoefte aan buitenlandse credieten door de minister van Financiën op \$ 600 miljoen geschat, zodat de verkregen lening van de Internationale Bank niet toereikend is.

De dienst der buitenlandse leningen zal, naar „L'Economie” van 15 Mei jl. weet te melden, de volgende bedragen vragen: 1947: \$ 78,3 miljoen, 1951: \$ 140,2 miljoen en 1952: \$ 163,5 miljoen.

Een uitvoerverbod voor kunstzijde en katoen werd door de Braziliaanse regering uitgevaardigd, met het doel de binnenlandse prijzen te drukken. Een uitzondering maakte men ten aanzien van Argentinië, waarheen 90 miljoen meter per jaar mag worden uitgevoerd. Naar „The Financial Times” van 14 Mei jl. verneemt, dreigde de industrie met een staking. Er zou een overschot zijn van 50 miljoen meter kunstzijde en 300 miljoen meter katoen. De Regering daarentegen berekende, dat de 45 miljoen inwoners van Brazilië behoefte hebben aan 1,8 milliard meter, terwijl de productie slechts 1,2 milliard meter bedroeg.

SPLITSING OF BINDING?

Dit wordt geen politiek betoog, al doet het opschrift in die richting denken. Het zal niet handelen over statengroepering, niet over tegenstellingen tussen volkeren of volksgroepen, niet over politieke partijen en niet over organisatie van bedrijfstakken. Zelfs niet over atomen. Een op het eerste gezicht zuiver technische materie vormt het object van dit opstel: het wetsontwerp betreffende de eigendom van appartementen. Dit vraagstuk, dat zowel in de voorbereidende behandeling op congressen en in vakliteratuur als in de toelichting tot het ingediende wetsontwerp in een zuiver juridische sfeer is gehouden en daardoor een probleem schijnt van louter juridisch-technische aard, heeft toch ook een economische, wellicht eer nog een sociologische kant, die niet uit het oog mag worden verloren.

Het vraagstuk, waarvoor het kortelings ingediende wetsontwerp een oplossing tracht te geven, is het volgende. De moderne bouwmethoden en de gewijzigde eisen van huisvesting hebben geleid tot het stichten van grote woongebouwen, die talrijke woningseenheden omvatten. Het ééngezinsspand wordt in de stedelijke bouwplannen een uitzondering, het huis, dat uit één benedenhuis en één of twee bovenwoningen bestaat, evenzeer. Men bouwt blokken of gedeelten daarvan, zodanig, dat een aantal belendende panden in verschillende opzichten verbonden blijven, door gezamenlijke verwarming, gezamenlijke speel- en bergplaatsen, gemeenschappelijke portiek en portiekverlichting. Of men bouwt flatgebouwen, die talrijke gezinnen kunnen huisvesten. Deze ontwikkeling is niet beperkt tot enkele groepen der bevolking of enkele huurklassen. Men kent in de steden, woningblokken en flatgebouwen voor alle standen, in alle grootten, met allerlei mate van comfort.

Door deze ontwikkeling is voor de hogere standen en de gezeten middenstand de woningseenheid verkleind, terwijl tegelijkertijd de bouweenheid is vergroot. Dientengevolge neemt het aantal gezinnen, dat in eigen huis woont, af. Ook in die kringen, waar men vroeger zoveel mogelijk een pand kocht, om hetzij het gehele huis; hetzij een deel ervan zelf te bewonen, komt het meer en meer voor, dat men in een gehuurde flat trekt. De beweging in de kleine middenstand en in arbeiderskringen naar de eigendom van de woning, een beweging, door de bouwspaarkassen zo zeer versterkt, vindt in de grote steden, bemoeilijking door de nieuwe bouwwijze.

De grotere omvang van de bouweenheid heeft ook tengevolge, dat, afgezien van de eigen bewoning, de exploitatie van woningpanden door particuliere beleggers moeilijker wordt. Er moet een veel groter kapitaal in een bouweenheid worden geïnvesteerd, waardoor worden uitgesloten zij, die een zo groot kapitaal niet kunnen bijeenbrengen, terwijl voor de anderen de mogelijkheid van risicospreiding over verschillende panden geringer wordt. Ook de particuliere belegging op hypotheek wordt moeilijker, daar de vraag zich gaat richten op grote posten, die de particuliere beleggers niet beschikbaar hebben of waarin zij weer te geringe spreiding van risico vinden.

De verwoestingen tijdens de oorlog en de drang naar wederopbouw hebben dit vraagstuk nog weer in een nieuw licht geplaatst. Vooral daar, waar gehele blokken of gehele wijken zijn vernield, zullen in de plaats van de talrijke opzichzelfstaande panden grote complexen verrijzen. De eigenaar van een enkel verwoest pand heeft, gezien de ontwikkeling der bouwkosten en de regeling van de tegemoetkoming in de herbouw, nauwelijks middelen genoeg om zo'n enkel pand te doen herrijzen, tot blokbouw is hij zeker niet in staat.

Wanneer het object te groot is voor het subject, zijn er twee wegen van aanpassen: verdeling van het object in kleinere eenheden of vereniging van subjecten tot een grotere, samengestelde eenheid. De laatstgenoemde weg

wordt al in vele gevallen gevolgd: maatschappijen ter exploitatie van onroerend goed trekken door uitgifte van aandelen en obligatiën gelden van beleggers aan, waaronder zich ook bewoners van haar panden — vooral bij standsflats — bevinden. In de plaats van de hypothecaire vordering treedt bij de particuliere belegger de pandbrief van de hypotheekbank of de beleggingspolis van de levensverzekeringmaatschappij; deze instellingen verschaffen grote geldleningen op woonblokken en flatgebouwen. Door vereniging van vele enkelingen, door een soort binding tussen deze gelijkgerichten, verkrijgt hun collectiviteit het vermogen om tot stand te brengen, wat ieder op zichzelf niet vermag. Toch voelt menig belegger het als een gemis, dat hij geen rechtstreekse betrekking meer heeft tot het onroerend goed, dat, mede dank zij zijn deelneming, kan worden gefinancierd en geëxploiteerd. Slechts node geeft hij beheer en toezicht uit handen, alleen omdat het niet anders kan vertrouwt hij het de directie van het thans daartoe optredende lichaam toe. Nog bezwaarlijker gevoelt de bewoner dat beheer door een derde, waardoor hij niet meer baas is in eigen huis, over elke verbetering van comfort of uiterlijk moet confereren en onderhandelen, voor allerlei veranderingen toestemming moet vragen. De binding, die het gevolg is van de vergroting der bouweenheid, wordt door velen als een zware last gevoeld.

De andere weg, verdeling van het object in kleinere eenheden, wordt door het meerbedoelde wetsontwerp gebaad. Dit wetsontwerp voorziet de verdeling van een pand in appartementen, welke afzonderlijk voorwerp van eigendom kunnen zijn. Weliswaar blijft er tussen de verschillende eigenaars van de zich in één en hetzelfde gebouw bevindende appartementen (flats) een band bestaan, alleen al omdat hun eigendommen op gemeenschappelijke grond en gemeenschappelijke fundamenten rusten, omdat zij gezamenlijk één hoofddeur, vestibule, trappenhuis, liftinstallatie, leidingstelsel, en wat dies meer zij ter beschikking hebben, omdat één dak hen beschermt. Die band is nauwer dan de rechten en verplichtingen tussen eigenaars van naburige erven, de horizontale grensvlakken leveren moeilijker problemen op dan de verticale tot dusverre deden. Het wetsontwerp tracht deze problemen op te lossen door een aantal regelen van juridische aard, tot welker bespreking ik mij volkomen onbevoegd acht. Ik kan hoogstens de wens uitspreken, dat de eigenaars van naburige appartementen zich minder in plagerijen, chicanes en twistgedingen zullen verliezen dan vele eigenaars van naburige erven sinds jaar en dag hebben gedaan. Hopelijk zal een bekwame hand over de juridische merites van het wetsontwerp in deze kolommen een verhandeling ten beste geven.

Ik moge volstaan met de aandacht erop te vestigen, dat op deze wijze naast de vereniging der subjecten de splitsing der objecten wordt mogelijk gemaakt, teneinde een aanpassing te bevorderen tussen de behoefte aan moderne woongebouwen en de daarvoor beschikbare kapitalen en exploitatie-eenheden. Het valt toe te juichen, dat men de mogelijkheid voor die splitsing opent, dat men de wettelijke barrières wegneemt, welke zulk een splitsing, als de behoefte daaraan wordt gevoeld, zou verhinderen. Het economisch leven moet de kans hebben, nieuwe wegen in te slaan, „Gesetz und Rechte" uit vroegere tijd mogen de ontwikkeling niet zodanig belemmeren, dat zij de tijdgenoot doen verzuchten: „weh dir dasz du ein Enkel bist".

Of de splitsing ligt in de lijn van de behoeften van de moderne tijd meen ik intussen te mogen betwijfelen. Het komt mij voor, dat (vrijwillige) binding, samenwerking van verscheidene individuen tot gemeenschappelijke exploitatie, veeléer in de lijn der ontwikkeling ligt. Binding niet slechts op financieel gebied, doordat de beschikbare kapitalen voor financiering van grote, complexe objecten worden saamgevoegd en de risico's over talrijke

zulke objecten worden verspreid, maar evenzeer binding in de dagelijkse huishoudelijke voorzieningen, die een uitkomst kan bieden uit de crisis, waarin het dagelijkse leven binnenshuis is geraakt.

De splitsing van het woonpand in appartementen versterkt de afgeslotenheid van de gezinshuishouding. Het flatgebouw met zijn huurders daarentegen opent de mogelijkheid, door centrale exploitatie aan al die huurders diensten te bewijzen, waardoor de afzonderlijke gezinnen worden bevrijd van veel ondankbare, onaantrekkelijke en ondoelmatige arbeid.

Geenszins genoeglijk rolt het leven der bedrijvige huisvrouw heen. Menige jonge vrouw, die vóór haar trouwen een taak in het maatschappelijk leven vervulde, zou haar huisvrouwelijke bezigheden gaarne geven voor wederom zulk een zalige taak, hoe klein. De veelheid van kleinigheden, die het huishouden telkens opnieuw vraagt, past niet bij de mentaliteit van onze eeuw. De huishoudelijke taak kan de moderne vrouw geen bevrediging schenken, want het is een anachronisme, die taak te zien als de bezigheid van onze grootmoeders en overgrootmoeders. De vrouwen van nu zijn anders dan die van toen en het huishoudelijke werk is anders dan eertijds.

De vrouw van de twintigste eeuw is voor een vak opgeleid. Zij is, zoals een ieder in de moderne maatschappij, specialiste. Haar geest is niet bij al die vele kleine besognes, die zij naast, achter en door elkaar heeft te verrichten, waarvan bijkans geen enkele speciale kunde en toewijding vraagt. Haar liefde is nog minder bij-al die bezigheden, die haar grootmoeder liet verrichten, maar die wegens de schaarste aan huishoudelijke hulp door haar zelf moeten worden gedaan. Haar belangstelling gaat niet uit naar de moeilijk goed te hanteren en gemakkelijk te bederven moderne mechanische hulpmiddelen, welke het ontbreken van de huishoudelijke hulp moeten goedmaken. En wat die huishoudelijke helpsters, als ze er al zijn, betreft, ook zij zijn gedesinteresseerd, ook zij verkiezen een nederige functie in het bedrijfsleven boven een plaats als adjunct- en substituut-huisvrouw, ook zij hanteren de elektrische apparaten allesbehalve vakkundig, ook zij missen de toewijding om tegelijkertijd op lastige kinderen, op kokende melk en op de buitenbel en de telefoon te letten en onderwijl nog bedden op of groente schoon te maken. De verandering van het huishouden is hiermede tegelijkertijd globaal geschetst.

Daar komt nog bij, dat onze verarming menig gezin zal dwingen tot het zoeken van dubbel inkomen. Gelijk in Amerika en Rusland, de beide in de wereld leidende samenlevingen, zal ook hier menige vrouw voor nevenverdiensden moeten zorgen, wil het gezin niet cultureel verkommeren, hetgeen ernstig nadeel zou brengen aan het komende geslacht.

Meer en meer zal men de consequentie aanvaarden van het leven en de geest van onze tijd. Ook in het huishouden zal de specialist meer en meer zijn intrede doen. Gelijk de glazenwasser, de banketbakker, de tricotagefabrikant en dewasserij reeds menige taak hebben overgenomen, die vroeger in het huisgezin werd vervuld, kunnen ook de stoker, de bedienaar van de stofzuiger, de kok, de zeil- en parketwrijver, de beddenopmaakster hun intrede in de gezinnen doen, op specialistische grondslag. Dat kan allemaal in het flatgebouw, hetwelk als hotel wordt geëxploiteerd, met door kleine liften met de flats verbonden centrale keuken, terwijl de bewoner door een teken aan de flatdeur te kennen kan geven, dat de kamer kan worden schoongemaakt, de klederen gereinigd, de schoenen gepoetst, het vaatwerk gewassen, de bedden opgemaakt. Voor al die werkzaamheden zijn er specialisten, zoals in een hotel, die deze functies efficiënter vervullen en de mechanische hulpmiddelen daarvoor deskundiger en frequenter hanteren dan het thans in de „gesloten huishouding” geschiedt. Daardoor behoeft deze centrale voorziening niet per se duur te zijn; als ze dat is, wordt

er te weinig gebruik van gemaakt. De prijs van al die voorzieningen kan ruimschoots worden goedge maakt door het inkomen van de werkende vrouw en de meerdere bevrediging, die zij bij een geregelde werkzaamheid zal vinden.

Ook kleine kinderen vinden bij een moeder, die niet voortdurend in beslag wordt genomen door allerlei ergernis wekkende kleine werkjes, betere verzorging dan bij een met schoonmaken van huis- en spijsmateriaal zich oversjouwende huisvrouw. De kinderen zullen later, als de school moeilijker en de belangstelling algemener wordt, de geestelijke zorgen van hun moeder nog méér nodig hebben; daardoor moet zij geestelijk en lichamelijk fris blijven. De centrale voorzieningen, die haar allerlei doods werk uit handen nemen, stellen haar daartoe in staat. Zij voorkomen tevens te langdurig uitstel van huwelijk of van huwelijksvruchtbaarheid.

Ik hoor al de tegenwerping: wat ongezellig! Is het dan zo gezellig, mijnheer, te weten, dat de kamer, waar u straks as morst, door uw vrouw zelf is schoongemaakt, en dat de aardappelen, die u toch heus niet zoveel beter smaken dan in een restaurant, door haarzelf zijn geschild? Is het zo gezellig, dat zij naast het oneindige verstelwerk nog allerlei onaangename werkjes heeft te doen, die u door eigen ervaring in de winter 1944/'45 naar waarde hebt leren schatten? Is het zo veel gezelliger, mevrouw, om de groente in de groentewinkel uit te kiezen dan de keus te maken uit de kaart van de centrale keuken? Is het koken naar eigen smaak niet veel gezelliger als u dat een enkele keer doet, wanneer er iets bijzonders is, dan wanneer u dat iedere dag hebt te doen? Zit de gezelligheid niet veel meer in de eigen geestelijke sfeer, die u in uw huis schept door het leven zelf, door uw woninginrichting, door al die vele grote en kleine dingen, al dan niet tastbaar, waarvoor gij liefde, belangstelling, toewijding hebt en waaraan gij, vrijgesteld van het sleurwerk, veel intensiever aandacht zult kunnen geven?

Maar ik behoeft voor deze ontwikkeling geen pleidooi te houden. Ik zie haar komen, of we het willen of niet. En ik wil erop wijzen, dat de splitsing van het woongebouw in appartementen tegen die ontwikkeling ingaat. Naar binding, niet naar splitsing wijst de strekking van deze tijd. Althans in de gezinshuishouding. En naar ik hoop óók in de politiek.

P.

DE GROTE BANKEN IN 1946.

Er bestaat alle aanleiding, om de gang van zaken in het Nederlandse bankwezen in 1946 aan een beschouwing te onderwerpen. Niet alleen, omdat het hier een vrij belangrijke tak van binnenlandse bedrijvigheid betreft, maar vooral ook, omdat de ontwikkeling van het gehele Nederlandse bedrijfsleven en de invloed der overheidsfinanciën op het economisch leven zich in het bedrijf der banken duidelijk weerspiegelen. De onderhavige beschouwing beperkt zich om technische redenen vnl. tot de 4 Nederlandse Grote Banken, t.w. de Amsterdamsche Bank, de Incasso Bank, de Rotterdamsche Bankvereniging en De Twentsche Bank. Vanwege hun grootte en de spreiding van het bedrijf over het gehele land mogen zij voldoende representatief voor het Nederlandse bankwezen worden geacht.

Het behoeft weinig betoog, dat de banken in 1946 tengevolge van de vele overheidsvoorschriften onder hoogspanning hebben gewerkt. De overheidsbemoeying kwam vooral op drieërlei gebied tot uiting. In de eerste plaats werd de geldsanering verder uitgewerkt en ten dele gecompleteerd, waarbij de fase der deblokkeringen vrijwel volledig werd afgesloten en vervangen door de zorg om nieuw gevormde of in het buitenland belegde besparingen voor consumptie te behoeden. Blokkering

van een deel van de opbrengsten van effecten en van aan De Nederlandsche Bank overgedragen buitenlandse tegoeden o.a. moesten hiervoor dienen. Inmiddels is dit stelsel per 1 April 1947 verlaten; het is echter niet bekend, of de Overheid het gevaar voor ontsparring voldoende geweken acht, of dat zij is gezwecht voor de argumenten van hen, die menen, dat al deze maatregelen het materiële herstel belemmeren.

Voorts verschaft de Effectenregistratie aan de banken veel werk. Nadat de effecten op 14 April 1946 bij banken en commissionairs in effecten moesten zijn ingeleverd, kon de aanmelding van deze effecten beginnen, waarvoor de termijn na verschillende verlengingen op 1 Februari 1947 werd gesloten. Inmiddels verschaften de als gevolg van de aanmelding veelvuldig plaatsvindende fiscale onderzoeken en beslagen veel werk, evenals het vele spuurwerk in oude administratieve bescheiden ten behoeve van cliënten, om de eventuele verkoopbaarheid van hun stukken na het openstellen van de effectenhandel op 10 Mei 1946 te kunnen vaststellen. De Raad voor het Rechtsherstel zorgde voor verschillende — inmiddels weer ingetrokken — extra blokkeringen van effecten en saldi. De Effectenregistratie heeft in fiscaal opzicht stellig nuttig gewerkt; of het beoogde doel van rechtsherstel voor een belangrijk deel zal worden bereikt, moet echter worden afgewacht.

In de derde plaats stelden de bemoeiingen van de Overheid op deviezengebied — ten deze gerepresenteerd door De Nederlandsche Bank — aan de banken zware eisen. Het invullen van formulieren en het aanvragen van vergunningen ten behoeve van het zich steeds uitbreidende internationale handels- en betalingsverkeer vergde veel werk, evenals het verzorgen van aanmeldingen en opwerkeringen van deviezenbezit.

Al deze taken, waarbij de banken als verlengstuk van het overheidsapparaat werden ingeschakeld, stelden aan directies en personeel zware eisen. Gelukkig behoefde men dit niet gratis te doen, zoals in het onderstaande uit de grote rentewinst tengevolge van de geldsanering, belangrijke provisiebaten enz., nog wel zal blijken.

Enige balanscijfers.

De ontwikkeling van het bedrijf der banken in 1946 kan voor een belangrijk deel worden afgelezen uit de gepubliceerde balanscijfers, welke hierbij voor de 4 grote banken gecombineerd worden weergegeven.

Balansposten der vier grote banken.

		(in miljoenen guldens)			
		1945	1946	1945	1946
Kas, Kassiers en Daggeldleningen	152	94	Kapitaal	170	170
Ned. Schatkistpapier	2.471	2.152	Reserves	77	79
Ander Overheidspapier	11	18	Deposito's op termijn	1.445	118
Wissels	1	4	Crediteuren	2.684	2.451
Bankiers	121	122	Diversen	52	56
Effecten en Syndicaten	15	12			
Prolongatiën en Voorschotten tegen effecten	40	46			
Debiteuren	240	345			
Deelnemingen	29	30			
Diversen	48	51			
Totaal	3.128	2.874	Totaal	3.128	2.874

De liquiditeit der banken onderging gedurende het jaar 1946 een achteruitgang. Was per ultimo 1945 vrijwel het gehele bedrag der crediteurensaldi gedekt door kasvoorraden en schatkistpapier, per eind 1946 bedroeg deze dekking ongeveer 90 pCt. Dit spreekt des te sterker, omdat van de totale crediteurensaldi per ultimo 1945 ongeveer 55 pCt. uit geblokkeerd tegoed bestond, tegen naar schatting slechts $\frac{1}{3}$ aan het eind van 1946. Dat desondanks de liquiditeit nog altijd zeer hoog was, blijkt hieruit, dat de vrije crediteurensaldi naar schatting ruim f.1.600 miljoen bedroegen, zodat zij voor 137 pCt. door kasvoorraden en het liquide schatkistpapier waren gedekt.

In deze daling van de liquiditeit weerspiegelt zich voor een belangrijk deel de gang van zaken op monetair gebied

in 1946. Aan de ene zijde werd geld (grotendeels geblokkeerd geld) aan het publiek onttrokken door het betalen van belastingen en zekerheidsstellingen, door inschrijvingen op $2\frac{1}{2}$ pCt. Spaarcertificaten en 3 pCt. Grootboekschuld 1946 en voor de betaling van het tekort op de betalingsbalans over 1946, waarin door buitenlandse credietverlening werd voorzien. De banken konden deze betalingen uit de aard der zaak alleen verrichten aan De Nederlandsche Bank, waar de rekening van het Rijk wordt gehouden en 's lands deviezenreserve wordt beheerd. Zij moesten daartoe hun kasvoorraden, alsmede de provenuen van tot verval komend schatkistpapier aanspreken, zodat niet alleen hun crediteuren-, resp. termijndepositosaldi daalden, maar hun liquiditeit met een even groot bedrag verminderde.

Wanneer men bedenkt, dat in 1946 naar schatting voor meer dan f 650 miljoen aan buitenlandse credieten werd gebruikt, dat aan zekerheidsstellingen alleen f 953 miljoen werd betaald, en dat op de $2\frac{1}{2}$ pCt. Spaarcertificaten en de 3 pCt. Grootboekschuld 1946 voor f 1.950 miljoen werd ingeschreven, is het duidelijk, dat de meest liquide activa der grote banken in het afgelopen jaar met veel meer dan de in feite geregistreerde vermindering van f 377 miljoen hadden moeten dalen.

Aan de andere zijde echter voerde het grote overheids-tekort over 1946 weer grote bedragen aan het bankwezen toe, doordat de ontvangers, hetzij rechtstreeks in rekening-courant bij een bank werden gecrediteerd, dan wel bankpapier ontvingen en dit na verloop van tijd geheel of ten dele weer bij een bank stortten. Naast de individuele deblokkeringen is het ook vooral deze gang van zaken geweest, welke de snelle daling van het percentage geblokkeerd tegoed in het totaal der crediteurensaldi veroorzaakte. Via de overheids-huishouding, welke geblokkeerd geld ontving en dit in vrij geld uitgaf, vond een groot-scheepse omzetting van geblokkeerd tegoed in vrij tegoed plaats. De banken konden de op deze wijze verkregen nieuwe middelen weer in schatkistpapier beleggen.

Als resultaat van deze twee groepen van tegenwerkende factoren, nl. enerzijds de geldonttrekkingen en anderzijds de nieuwe toevoering van middelen door de overheids-huishouding, hebben de banken per saldo een betrekkelijk geringe vermindering van de aan haar toevertrouwde gelden ondergaan. Deze vermindering kan voor de grote banken, rekening houdende met mogelijke verschuivingen tussen de 4 grote banken en de overige geldinstellingen,

worden geschat op f 300 à f 400 miljoen.

In feite wisten de banken door credietverlening aan het bedrijfsleven de daling der opeisbare verplichtingen te beperken. Weliswaar is het mogelijk, dat door crediet-opneming in bankpapier een deel van het ter beschikking gestelde geld de sfeer van het bankwezen verlaat, maar belangrijke vormen zal dit in 1946 niet hebben aangenomen. In den regel zal de credietnemer door middel van opdrachten tot overschrijving de tegoeden van derden bij banken vergroten, terwijl het grootste deel van het in cash opgenomen crediet na verloop van tijd wel weer naar het bankwezen terugvloeit.

De credietverlening der grote banken aan het bedrijfsleven, welke zich vooral manifesteert in de post Debi-

teuren, bedroeg in 1946 ruim f 105 miljoen. Hierin weerspiegelt zich de toenemende bedrijvigheid in handel en industrie t. o. v. het voorgaande jaar, al oefende de ook in het afgelopen jaar voortgegangene prijsstijging hierbij invloed uit. Bij deze credietverlening zijn de banken onderworpen aan het toezicht van De Nederlandsche Bank, welke alle credietaanvragen boven f 50.000 moet goedkeuren. Hoewel de beoordelingsnormen van de centrale bank op dit gebied niet bekend zijn, is het wel waarschijnlijk, dat zij vooral let op het karakter en in verband daarmee op de vermoedelijke duur der verleende credieten. Credietverlening door banken verhoogt immers de geldcirculatie, zodat in korte tijd aflopende bankcredieten uit monetair oogpunt — en ook gezien vanuit de gezichtshoek van risico en liquiditeit der afzonderlijke banken — stellig het meest gewenst zijn. Zuivere investeringscredieten zullen in het algemeen aan banken niet worden toegestaan; de Herstelbank en enige andere lichamen vormen hiervoor de aangewezen instellingen. Dit betekent natuurlijk niet, dat de banken in het geheel geen investeringscredieten mogen verstrekken. In den regel zal dit echter slechts plaats kunnen vinden in anticipatie op een toekomstige emissie. Dat deze laatste vorm van credietverlening veelvuldig voorkwam, bewijzen in 1946 en begin 1947 plaats gevonden hebbende emissies, waarbij consolidering van bankcrediet een belangrijke reden was, op overtuigende wijze.

Met het peil van f 845 miljoen aan Debiteuren hebben de 4 grote banken gezamenlijk reeds weer ongeveer het niveau van 1939 bereikt. Behalve de Amsterdamsche Bank hebben de overige drie dit niveau aanzienlijk overschreden. Het bijzondere karakter der Amsterdamsche Bank, welke voor de oorlog veel buitenlandse credieten verstrekke, kan voor dit verschillend beloop wellicht een verklaring vormen. Dat de credietverlening in guldens reeds weer het niveau van einde 1939 bereikte, kan echter niet alleen door de reële verbetering van de toestand in het bedrijfsleven na de bevrijding worden verklaard, maar werd ook voor een belangrijk deel door de prijsstijging te weggebracht.

In nevenstaande grafiek wordt het beloop van de debiteurencijfers van de genoemde vier grote banken aan het einde van ieder jaar sedert 1920 weergegeven, waarbij het gemiddelde van 1920:t/m 1924 op 100 wordt gesteld. Het afwijkend beloop van de Amsterdamsche Bank om de bovenvermelde reden, en de relatief sterke groei van de Incasso Bank op dit gebied, blijken hieruit duidelijk.

Tenslotte moge nog worden opgemerkt, dat de post Prolongatiën en Voorschotten tegen Effecten in 1946 slechts een zeer geringe stijging heeft vertoond. De oorzaak hiervan is, dat credietverlening op deze wijze door De Nederlandsche Bank sedert 20 Juni 1946 om monetaire redenen vrijwel geheel werd verboden.

De Verlies- en Winstrekeningen.

De onderstaande tabel geeft de gecombineerde Verlies- en Winstrekeningen der vier grote banken over 1945 en 1946 weer.

Onder de baten valt de post Rente en wissels door haar grote omvang reeds aanstonds op. De hoofdmoot hiervan wordt stellig gevormd door de rente op schatkistpromessen, welke immers verreweg de belangrijkste actief-

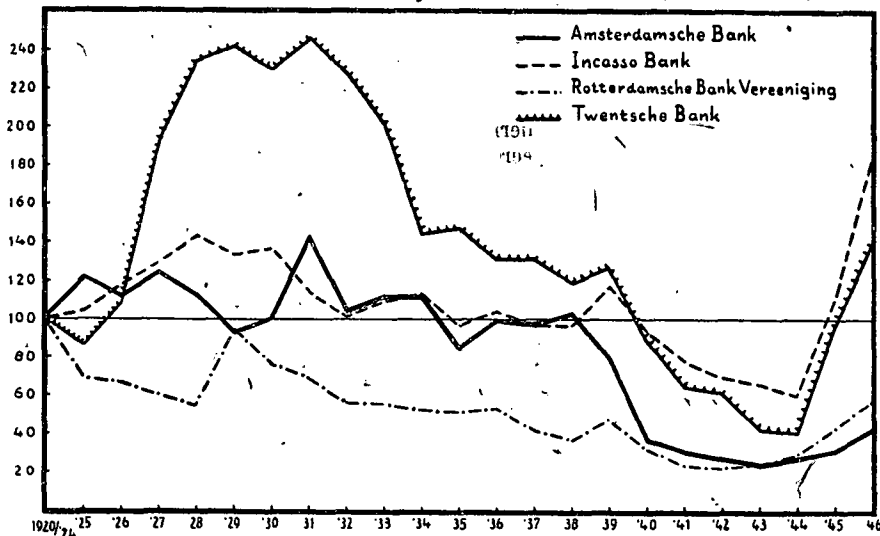
Verlies- en Winstrekeningen der 4 grote banken.

		(in miljoenen guldens)			
		1945	1946	1945	1946
Onkosten		31	41	Rente en wissels ..	48 53
Pensioenen		9	6	Provisies, Effecten	
Reserveringen		2	6	en Syndicaten ..	10 27
Belastingen		10	17		
Dividenden		6	9		
Diversen		—	1		
Totaal		58	80	Totaal	58 80

post der banken vormen. Dat in 1946 nog een toeneming van f 5 miljoen aan rentewinst kon worden geregistreerd t. o. v. 1945, ondanks de vermindering van het bezit aan schatkistpapier en de verlaging van het disconto, is vooral te danken aan het feit, dat de debiteuren zijn toegenomen en dus ook de hierop verdiende interest. Bovendien werd gerealiseerde koerswinst op buitenlandse valuta in sommige gevallen ten gunste van deze rekening geboekt.

In 1946 heeft zich t.a.v. het schatkistpapier een niet onbelangrijke strijd afgespeeld tussen het Ministerie van Financiën en de banken. Nadat op 1 Januari 1946 de afgifte van schatkistpromessen was gestaakt, besloot de agent van het Ministerie van Financiën deze op 1 Mei daaraanvolgende weer te hervatten. Hij besloot hierbij de vooroorlogse wijze van inschrijving weder toe te passen. De banken hadden na onderling overleg besloten om in te schrijven tegen prijzen, welke het Ministerie van Financiën niet bleken te conveniëren. De toewijzing was dan ook zeer minig. Aanvankelijk waren de banken niet tot toegeven bereid, maar het Ministerie van Financiën evenmin, hetgeen het des te gereder kon doen, daar het saldo van het Rijk bij de centrale bank destijds niet minder dan f 1.278 miljoen bedroeg, zodat de liquiditeitspositie van de schatkist geen direct gevaar liep. Bovendien zou altijd nog een rechtstreeks beroep op De Nederlandsche Bank kunnen worden gedaan. De banken konden in feite dan ook niet anders doen dan gebruik maken van de mogelijkheid, hun door de agent daarna geboden,

Debiteuren Index over de jaren 1925 t/m 1946 (1920/24 = 100)

om schatkistpapier af te nemen tegen door hem eenzijdig vastgestelde disconto's, wilden zij niet aanzienlijke rentebaten derven. De nieuwe disconto's lagen ongeveer $\frac{3}{8}$ pCt. beneden de tevoren geldende. Deze gang van zaken illustreert duidelijk, dat het de Regering onder de huidige omstandigheden weinig moeite kost, haar rentepolitiek op de geldmarkt effectief te maken.

Een moeilijk te beantwoorden vraag is echter, waarom door de Regering schatkistpapier bij banken wordt geplaatst, terwijl een renteloos saldo bij De Nederlandsche Bank wordt aangehouden van bijv. f 790 miljoen per ultimo April 1947. Monetair gezien maakt het geen ver-

schil, of geld, dat van banken wordt geleend, weer wordt uitgegeven, of dat wordt geput uit een bij de centrale bank aanwezig tegoed. De kaspositie der banken wordt door de afgifte van schatkistpapier weliswaar krupper, maar indien hieraan al enige invloed op de bereidheid der banken tot credietverlening mag worden toegekend, dan heeft dit thans, nu deze credietverlening door de centrale bank rechtstreeks wordt gecontroleerd, weinig zin.

De inkomsten der banken, welke onder het hoofd Provisies, Effecten en Syndicaten zijn gecombineerd, gaven in 1946 t.o.v. het voorgaande jaar een grote toeneming te zien. Vele oorzaken werkten tot de stijging van deze inkomenspost mede. De sterke toeneming van de waarde van de Nederlandse invoer leidde er toe, dat de dienstverlening der banken op het gebied van het buitenlandse betalingsverkeer, met name in de vorm van het stellen van documentaire accreditieven, een grotere omvang aannam dan vóór de oorlog. De overdracht van buitenlandse tegoeden aan een deviezenbank en de op bescheiden schaal in 1946 reeds begonnen verkoop van Amerikaanse fondsen leverden eveneens inkomsten voor de banken op. Verder werd in 1946 de effectenhandel weer mogelijk gemaakt en vonden een aantal emissies plaats, waardoor deze inkomstenbron ook weer — zij het nog op bescheiden wijze — begon te vloeien. De effectenregistratie leverde weliswaar, zoals gezegd, veel werk op, maar de inleveringskantoren konden hun cliënten hiervoor een vergoeding in rekening brengen, terwijl de Staat de bewaring van deze fondsen zal betalen. Dit laatste heeft nog niet plaatsgevonden, zodat deze grote bate waarschijnlijk niet in de resultaten van 1946 is verwerkt.

Niet, alleen de baten, doch ook de onkosten hebben in 1946 een grote toeneming te zien gegeven. Voor een belangrijk deel hangt dit samen met de uitbreiding van het personeel en met in 1946 plaats gevonden hebbende salarisverhogingen. Dat de stortingen in pensioenfondsen in 1946 lager waren dan in 1945, hangt waarschijnlijk hiermede samen, dat in 1945 reeds dermate grote extra-stortingen werden gedaan, dat dit in 1946 wel op iets kleinere schaal kon plaats vinden.

Zowel de reserveringen als de uitgekeerde dividenden waren in 1946 belangrijk hoger dan in 1945, waarmee de verhoogde winsten, ondanks gestegen onkosten, op duidelijke wijze tot uitdrukking worden gebracht. Voor belastingen werd in verband met de toegenomen winsten niet minder dan f 17 miljoen gereserveerd, dus f 7 miljoen meer dan in 1945. Wanneer men let op de dividend-uitkeringen in verhouding tot de reserveringen voor belastingen, blijkt wel, welk een belangrijke „aandeelhouder” de fiscus is geworden.

Vooruitzichten voor 1947.

Veel hangt, wat de inkomsten der banken voor 1947 betreft, af van de vraag, of de heffingen in dit jaar geheel of ten dele zullen worden geïnd. In dit geval zullen immers zowel de crediteursaldi als de post schatkistpapier een aanzienlijke vermindering ondergaan, met als gevolg een lagere rentewinst. Wellicht zal dit ten dele door vergrote credietverlening kunnen gecompenseerd.

Worden de bijzondere heffingen niet in 1947 ingevorderd, dan zullen de toevertrouwde gelden tengevolge van de tekorten der overheidshuishouding stellig toenemen. Dit laatstte uiteraard onder afdruk van de aan het publiek onttrokken middelen tengevolge van het invoer-„lek”. De kans op vergrote rentewinst is dus stellig niet uitgesloten, temeer omdat de credietverlening aan handel en industrie wel een verdere uitbreiding zal ondergaan.

De andere inkomsten der banken zullen, gezien de toegenomen activiteit op de in het voorgaande besproken terreinen, waarschijnlijk verder toenemen. Met name geldt dit voor de belangrijke winsten uit het emissiebedrijf, gezien de reeds plaats gevonden hebbende en

nog in bewerking zijnde emissies in het lopende jaar.

Aan de andere zijde zal wel met een stijging der onkosten moeten worden gerekend, vooral t.a.v. de post salarissen en de daarmee verband houdende pensioenstortingen.

In verband met het bovenstaande lijkt de verwachting wel gewettigd, dat de winsten der banken over 1947 het niveau van 1946 zullen bereiken of misschien overschrijven. In hoeverre dit de dividenduitkeringen zal beïnvloeden, moet worden afgewacht.

De liquiditeitspositie der banken zal stellig in 1947 geen grote moeilijkheden baren. Door het grote bezit aan schatkistpapier kan practisch aan alle opvragingen, hoe de eisen van de fiscus in verband met de bijzondere heffingen ook zullen uitvallen, zonder veel moeite worden voldaan. Er bestaat geen aanleiding om te veronderstellen, dat in de post debiteuren, mede gelet op de betrekkelijk matige stijging in 1946, belangrijke risico's zullen schuilen.

Drs F. DE ROOS.

NOG EENS DE CREDIETCONTRÔLE.

Het jaarverslag van De Nederlandsche Bank is ook onder haar nieuwe President méér dan alleen een verslag van de lotgevallen der centrale bank in het afgelopen jaar. De financiële situatie in ons land wordt in uitgebreide beschouwingen, geïllustreerd met vele voor biebstaand onderzoek onderworpen. Het feit, dat enkele onzer grootste particuliere banken dit jaar, na een lang zwijgen op dit punt, in hun jaarverslagen de financiële politiek der Regering hebben besproken, geeft aan het verslag van De Nederlandsche Bank een bijzondere waarde, daar dit in vele opzichten kan worden gezien als een antwoord op de critiek, door de particuliere banken geuit. Weliswaar heeft zich de opnemng van de centrale bank in het overheidsapparaat nog niet officieel voltrokken, doch de samenwerking tussen het Ministerie van Financiën en De Nederlandsche Bank op het gebied der huidige financiële politiek is zo nauw, dat men het standpunt van Dr Holtrop wel met het officiële mag vereenzelvigen.

Nu word en wederwoord gehoord zijn, lijkt het mij gewent het vraagstuk der credietcontrôle, dat één van de voornaamste punten van discussie was, nogmaals aan een beschouwing te onderwerpen.

Zoals bekend, moet ieder nieuw crediet, of verhoging van een bestaand crediet boven f 50.000, aan De Nederlandsche Bank ter goedkeuring worden voorgelegd. De particuliere banken nu maken hiertegen bezwaar en hun standpunt komt in het kort hierop neer, dat een dergelijke contrôle overbodig is, aangezien aan de goederenzijde reeds een contrôle plaatsvindt, zodat slechts uiterst noodzakelijke goederen mogen worden aangeschaft; bovendien kan een dergelijke dubbele contrôle afwijkende beslissingen tengevolge hebben, wat vóór het publiek verwarrend is, doordat dit de indruk scheidt, alsof er twee overheden zijn. Een afwijkende beslissing bij de credietcontrôle kan of de planning van het economisch overheidsorgaan in gevaar brengen of de bestaande verhoudingen in het zakenleven worden grondig gewijzigd als gevolg van de monetaire maatregelen, doordat firma's met een betere kaspositie eensklaps een ruime voorsprong krijgen.

Het antwoord, door Dr Holtrop in het verslag van De Nederlandsche Bank hierop gegeven, is, dat er een wezenlijk verschil tussen beide contrôles is, zodat deze inderdaad door verschillende instanties dienen te worden uitgevoerd. De goederencontrôle houdt zich bezig met de vraag, of een bepaald goed dient te worden aangeschaft, de credietcontrôle daarentegen stelt de vraag, of kan worden toegelaten, dat de aanschaffing van dat goed wordt gefinancierd

met crediet. Bij dit laatste komen zowel de omstandigheden, het individuele geval betreffende, alsook de vraag der gehele credietexpansie van dat moment, naar voren.

Blijkens de aanmeldingsformulieren, waarbij het crediet ter goedkeuring aan De Nederlandsche Bank wordt voorgelegd, gaat men niet zo ver, dat men wil beoordelen, of een bepaald crediet in het individuele geval, gezien de liquiditeitspositie van de betrokken firma, noodzakelijk is; terecht laat men dit aan de firma zelve en de betrokken bank over. Het crediet wordt dus, wat betreft de omstandigheden van het individuele geval, alleen beoordeeld op de merites van het goed, dat moet worden gefinancierd. Ik vraag mij echter af, waarom, indien het juist is, dat bepaalde goederensoorten niet voor financiering door credietverlening in aanmerking komen, de omslachtige weg ener credietcontrole door een speciale instelling gekozen en niet wordt volstaan met een algemeen voorschrift aan de banken, waarin deze goederen worden opgesomd. De banken kunnen dan bij hun credietgeving hiernaar handelen. De banken hebben steeds loyaal medegewerkt aan alle maatregelen op monetair gebied en het ligt in de lijn der verwachtingen, dat zij dit ook in dit geval zouden doen.

Alvorens in te gaan op de monetaire kant, wil ik even wijzen op de alternatieven, die Dr Holtrop in zijn verslag geeft. Hij merkt daarin op, dat het ook mogelijk ware geweest in plaats van een credietcontrole een vaste verhouding te bepalen tussen zekere activa en passiva, zo bijv. tussen schatkistpapier en uitstaand crediet. Doch, zo zegt hij, dit zou voor het bankwezen nog veel hinderlijker kunnen zijn dan de huidige controle. Inderdaad ware een dergelijk voorschrift, in al zijn eenvoudigheid, veel te stroef om hanteerbaar te zijn. In die landen, waar het wel is toegepast, is dit geschied met geheel andere oogmerken dan hier. Met name in België heeft men dergelijke voorschriften uitgevaardigd, doch uitsluitend, omdat men niet het gevaar wenste te lopen, dat de banken hun schatkistportefeuille zouden verminderen om crediet te kunnen verlenen, waardoor de Staat gedwongen zou worden, geheel te steunen op de financiering door de centrale bank.

Een dergelijk voorschrift, dat twee grootheden verbindt, waartussen geen oorzakelijk verband bestaat, zou ten opzichte van de te verlenen credieten kwalitatief niets kunnen garanderen; op een zeker ogenblik zouden zelfs de meest noodzakelijke credieten niet kunnen worden verleend, omdat de grens bereikt was. Dit bezwaar wordt overigens in België al gevoeld. Verder zou een uitzetting van de crediteuren automatisch de grens voor de debiteuren naar boven verplaatsen, zonder dat daarbij de monetaire behoeften behoeven te worden gediend.

Uitgaande van het feit, dat de credietcontrole is opgezet op monetaire gronden, zou het voor de hand liggen, dat men, indien men de credietexpansie in de hand wil houden, deze zou verbinden aan de totale geldcirculatie, daarbij voorkomende, dat het totale crediet t.o.v. deze geldcirculatie buiten verhouding toeneemt. Dit nu is wat De Nederlandsche Bank wenst te doen in haar algemene beschouwingen bij iedere credietaanvraag.

Bezien wij nu de cijfers, die het verslag ons biedt, dan blijkt, dat het gevaar van credietoverspanning volledig is voorkomen. Op 31 December 1945 maakte het totale bankcrediet 9,3 pCt. van de totale geldcirculatie uit, terwijl het vergelijkend cijfer een jaar later 10,3 pCt. bedroeg. Bedenkt men nu, dat einde 1945 ons economisch leven nog op gang moest komen en dat einde 1946 de goederen-omzetten een veelvoud van die van ultimo 1945 waren, dan is een verhoging van het percentage met 1 pCt. zeker niet verontrustend.

Wellicht is men geneigd om aan te nemen, dat hiermede het nut van de credietcontrole is bewezen, daar zij effectief zou hebben gewerkt. Dit is echter een verkeerde be-

oordeling van de feiten. Naar mij namelijk door insiders werd verzekerd, ligt het aantal afwijzingen op credietaanvragen nog beneden de 1 pCt. Blijkbaar leggen de banken zich zelf al de nodige beperkingen bij hun aanvragen op.

Bij de discussie is echter in het geheel niet naar voren gekomen, en daar ligt mijns inziens het kernpunt der kwestie, dat het gevaar voor een overmatige credietuitzetting in het geheel niet bestaat. De beperking ligt noch bij de credietcontrole, noch bij de goederencontrole, doch bij ons deviezentekort. Zolang ons land te kampen heeft met een deviezentekort, gelijk geschilderd door Minister Liefstuck in zijn jongste nota, zolang is de goederenimport zeer beperkt en daarmee vindt de credietvraag bij de banken zijn natuurlijke grens.

Bovendien is het theoretisch aan ernstige twijfel onderhevig, of een dergelijke credietcontrole ooit effectief kan werken. Immers, indien een bedrijf crediet vraagt voor de financiering van uiterst noodzakelijke goederen, dan is het zeer wel mogelijk, dat hierdoor andere middelen in dit bedrijf vrij komen voor de financiering van niet noodzakelijke goederen. Formeel is dan alles in orde, doch in de practijk betekent het een niet te stoppen lek.

Tenslotte nog iets over het karakter van de afwijzingen. Deze vallen in twee groepen uiteen. De eerste groep, quantitatief onbelangrijk, betreft die gevallen waarbij de banken De Nederlandsche Bank voor boeman hebben laten spelen. De banken waren zich van te voren de afwijzing bewust en hebben daarop gespeculeerd om een crediet, dat zij anders zelf zouden hebben geweigerd, door een andere instantie te laten afwijzen, daarbij de relatie met de cliënt bewarende.

De tweede groep betreft de credietverlening voor de financiering van onroerend goed. In deze gevallen wordt de credietnemer verwezen naar de Herstelbank. Waar financiering van onroerend goed bij de handelsbanken slechts in grensgevallen voorkomt, is het aantal, waar het om gaat, slechts gering.

Conclusie.

De conclusie uit een en ander is, dat, terwijl theoretisch de credietcontrole zeker aanvechtbaar is, in de practijk het aantal afwijzingen zo gering is, dat dit het benodigde apparaat en de overlast, die aan het bedrijfsleven wordt veroorzaakt, niet kan rechtvaardigen. Dit temeer, waar de afwijzingen alle eenzelfde karakter dragen, zodat met een algemeen voorschrift zou kunnen worden volstaan. Bovendien behoeft een ernstige credietoverspanning niet te worden gevreesd, zolang de deviezenpositie zo precair is. Ziet men daarbij de betrekkelijk geringe betekenis van de uitzetting der credieten t.o.v. de geldcirculatie, vergeleken met de enorme uitbreiding, die daaraan wordt gegeven door de deficitfinanciering van de Regering, dan is er alleszins reden om de credietgeving binnen de boven genoemde grenzen vrij te laten.

C. F. KARSTEN.

HET OVERLEG IN DE ONDERNEMING.

Sedert de bevrijding bestaat bij tal van werkgevers en werknemers de behoefte, om te geraken tot een georganiseerd overleg in de onderneming, en, wat aan de basis van deze aard bestaat, om dit overleg te versterken. Een ontwikkeling op dit terrein is overal in den lande merkbaar.

Doch evenzeer is merkbaar, dat, ondanks de wens bij zeer velen, om hier tot concrete resultaten te komen, de ontwikkeling ten zeerste wordt geremd, doordat men bij gebrek aan gezaghebbende voorlichting niet goed weet, hoe men de zaak moet aanpakken. Men is zowel van werkgevers- als van werknemerszijde bang, om met een bepaalde vorm van overleg in de onderneming in zee te gaan, aangezien men niet weet, of deze vorm wel

in overeenstemming zal blijken te zijn met de richtlijnen, die wellicht te zijner tijd dienomtrent zullen worden gegeven.

Het is een veeg teken, dat velen, die goed werk kunnen doen in de praktijk, van het maatschappelijke leven, ten deze werkloos staan, omdat zij wachten op organisatorische richtlijnen, en dat de organisatoren op zich laten wachten.

Deze situatie is gelijksoortig aan de toestand, die zou bestaan op het terrein van het overleg in groter verband, indien hier alles moest wachten op de beslissing, hoe de bedrijfsorganisatie er definitief uit zal moeten zien. Gelukkig is dit niet het geval: er is een Stichting van de Arbeid, die op sociaal en tegenwoordig ook op economisch terrein uiterst belangrijk werk doet. Er is een opbouwend overleg tussen werkgevers en werknemers en ook tussen dezen en de Overheid. Een overleg, dat steeds groeit en telkens nieuwe terreinen omvat. Dat het gebied der prijsbeheersing thans in dit overleg is betrokken, is weer een uiterst belangrijke uitbreiding.

De groei van het overleg binnen de ondernemingen echter is gestagneerd.

De toporganen der organisaties van werkgevers en werknemers zijn blijkbaar nog niet gereed om gezamenlijk de richtlijnen te geven betreffende het overleg in de onderneming, die nodig zijn, om de terughoudendheid op te heffen bij de velen, die toch graag actief zouden willen zijn op dit terrein.

Hier zal rustig moeten worden afgewacht. Uit overleg kan iets groeien: dat is een zeer juiste uitdrukking. Men kan slechts weinig ingrijpen in een groeiproces; hij, die dat probeert, loopt kans het te verstoren. Zo is het ook hier.

Het besef van verantwoordelijkheid, dat blijkt uit het overleg tussen werkgevers en werknemers in het Nederland van na de oorlog, kan het vertrouwen geven, hetwelk tot dit wachten in staat stelt.

Desniettemin dringt de zaak. En daarom doet zich de vraag voor, of het niet mogelijk is, de huidige stagnatie op te heffen, ook al zijn nog geen definitieve richtlijnen beschikbaar.

Schrijver dezes heeft in zijn boekje „Keurwerk”, waarin een aantal concrete mogelijkheden worden genoemd, het volgende geschreven: „De besproken onderwerpen zijn niet in alle ondernemingen geschikt als object voor het kernwerk. Deze geschiktheid is niet alleen afhankelijk van de aard der onderneming, doch ook van de ontwikkeling en de mentaliteit van werkgever en werknemers. Bij een niet al te hoog peil van samenwerking zou het op het program zetten van sommige der hierna te noemen onderwerpen grote moeilijkheden kunnen geven.

In dat geval zal men goed doen te zeggen: „voorlopig kome dit onderwerp niet te veel op de voorgrond, daar zijn we nog niet aan toe; we zullen eerst pogen meer ervaring te krijgen met onderwerpen, die ons gemakkelijker liggen”.

Allen, die het overleg in de onderneming in de praktijk kennen, zien zich er wel van bewust, hoezeer de hier een zaak is van voortdurend en geleidelijk aan opbouwen. Er is daarom reden, om zich thans niet al te veel zorg te maken over de vraag, hoe het op de duur moet worden.

Wat in de aanvang slechts nodig is, dat is een eerlijk overleg, een groeiend vertrouwen en de wil tot samenwerken. Laat dit overleg niet van stonde af aan het gehele terrein omvatten, laat het een bescheiden begin zijn met mogelijkheid van uitbreiding en laat men, waar het overleg reeds gaande is, zoekend en tastend verder gaan.

Indien vast zou staan, dat er geen bezwaar tegen is, om op deze wijze een begin te maken en verder te bouwen,

dan zou zeer veel gewonnen zijn. Kunnen de leiders der organisaties hun leden deze armslag niet geven?

Wellicht is de enige moeilijkheid dan nog: de controverse tussen de drie samenwerkende werknemers-organisaties, die hen, die daartegen bezwaar maken. Het is echter onverantwoordelijk, indien de voortgang op het terrein van het overleg in de onderneming wordt gestaakt wegens deze moeilijkheid.

Hier moet van geval tot geval een oplossing worden gevonden — oplossingen, die op de duur voor de een of de ander der betrokkenen niet aanvaardbaar zijn, maar die niettemin als een voorlopige situatie of overgangstoestand kunnen worden geaccepteerd, indien slechts tussen betrokkenen vast staat, dat er geen precedent mee wordt geschapen en dat wijziging zal plaats hebben, wanneer na opklaring der organisatorische verhoudingen en na een succesvol gezamenlijk overleg aan de top nadere richtlijnen zullen zijn gegeven.

Het is in dit verband goed, dat men zich wel bewust is van het volgende. Zelfs indien een kern of een ondernemingsraad is opgericht na duidelijke afspraken, met een scherpe afbakening der werkzaamheden, met een goed reglement — alles geheel in overeenstemming met de verlangens van de werkgever, de verschillende groepen van werknemers en de vakorganisaties — dan heeft men nog geen overleg, zelfs is dan nog nauwelijks iets van betekenis bereikt. Men heeft dan slechts een gereedschap, dat mogelijk zelfs bijna onbruikbaar zou kunnen lijken, omdat zij, die het zullen hanteren, nog moeten leeren, wat zij er mee moeten aanvangen, hoe zij het moeten gebruiken. Een kern, een ondernemingsraad is een simpel gereedschap, waarmee met geduld en goede wil inderdaad iets is te bereiken. Men doet er geen wonderen mee — niemand make zich hierover illusies. En toch: het bescheiden resultaat, dat wordt bereikt — wellicht in vele ondernemingen — kan voor de samenleving zeer grote betekenis hebben.

GEVERS DEYNOOT.

DE MONETAIRE EN FINANCIËLE TOESTAND VAN FRANKRIJK ¹⁾ I.

Inleiding.

De ontwikkeling van de monetaire en financiële toestand van Frankrijk sedert de eerste wereldoorlog is allesbehalve rooskleurig te noemen. Was de Franse franc vóór 1914 geruime tijd een toonbeeld van monetaire stabiliteit, sedertdien heeft een serie devaluaties de goudwaarde van de franc tot iets meer dan een veertigste van de oorspronkelijke waarde gereduceerd. Bij het uitbreken van de tweede wereldoorlog was de goudwaarde van de franc reeds tot 7,9 pCt. van de waarde van 1913 gedaald; sedert December 1945 bedraagt dit percentage 2,6. Het indexcijfer der kleinhandelsprijzen had bij het einde van de Duitse bezetting in de zomer van 1944 de 2.000 bereikt (1914 = 100) en heeft thans reeds de 6.000 overschreden.

Evenals elders is de wanverhouding tussen de ontwikkeling van de geldstroom en van de goederenstroom, die een inflatoire prijsstijging tot gevolg heeft gehad, in Frankrijk in hoofdzaak ontstaan als gevolg van de enorme, niet uit de gewone middelen te dekken staatsuitgaven in de oorlogs- en na-oorlogsperiode. In 1913 beliep de totale Franse staatsbegroting ruim frs. 5 milliard; de begroting voor 1947 omvat niet minder dan frs. 1.165 milliard aan

¹⁾ De in dit en het volgende artikel verwerkte gegevens zijn ontleend aan de „Inventaire de la Situation Financière (1913-1946), établi sur les instructions de M. Robert Schuman, Ministre des Finances” (Parijs, December 1946) en aan aanvullende mededelingen van Minister Schuman op persconferenties, zoals deze zijn weergegeven in de weekoverzichten, welke door de „Agence France Presse” worden gepubliceerd onder de naam „Sept Jours de l'Economie Française”.

uitgaven, waarvan frs 660 milliard is ondergebracht op de gewone dienst en frs 505 milliard op de buitengewone dienst. Terwijl evenwel gedurende de tweede wereldoorlog in verschillende landen door een straffe prijs- en rantsoeneringscontrole de prijsstijgingstendities aan banden werden gelegd, slaagde men er in Frankrijk niet in, de prijsstijging binnen redelijke grenzen te houden. Had men tijdens de Duitse bezetting de prijzen nog enigermate in de hand, na het einde van de oorlog was het hek van de dam en slaagde de Regering er tot voor korte tijd niet in, in enigszins voldoende mate vat te krijgen op de prijsontwikkeling.

In de hierna volgende beschouwingen zal worden getracht, een beknopt beeld te schetsen van de monetaire en financiële ontwikkeling in Frankrijk sedert het einde van de Duitse bezetting, teneinde op grond van het beschikbare cijfermateriaal te komen tot de beantwoording van de vraag, of en in hoeverre thans van een zekere stabiliteit kan worden gesproken.

De staatsfinanciën.

De voortdurende stijging van de staatsuitgaven, die zich tijdens de Duitse bezetting manifesteerde, heeft zich na het einde van de oorlog voortgezet. De gewone dienst der staatsbegroting, die in 1943 een recordhoogte van ruim frs 135 milliard had bereikt, steeg tot frs 220 milliard in 1944, frs 425 milliard in 1945 en frs 586 milliard in 1946. In de voorlopige begroting voor 1947 werden de uitgaven op de gewone dienst op frs 660 milliard geraamd. De buitengewone dienst, die in het laatste volledige jaar der Duitse bezetting, 1943, frs 271 milliard eiste aan bezettingskosten e.d., zal volgens de voorlopige raming in 1947 niet minder dan frs 505 milliard vergen, voornamelijk ten behoeve van de herstellfinanciering.

Bij de beoordeling van de omvang der na-oorlogse staatsuitgaven dient in de eerste plaats rekening te worden gehouden met de wisselwerking, die er bij het ontbreken van een afdoende prijsbeheersing bestaat tussen de toeneming der ongedekte staatsuitgaven en de stijging van het prijsniveau. Voor een deel is de stijging der staatsuitgaven te wijten aan de prijsstijging, die op haar beurt voor een deel het gevolg is van de geldschepping, welke ter dekking van een groot deel der staatsuitgaven te baat moest worden genomen.

De verdere oorzaken van de grote omvang der staatsuitgaven kunnen in twee groepen worden onderscheiden. In de eerste plaats zijn er in dit verband onvermijdelijke omstandigheden aanwijsbaar, verband houdende met de liquidatie van de gevolgen van de oorlog en de noodzaak van wederopbouw van de volkshuishouding. Tot deze groep behoren de financiering van de wederopbouw, de vergoeding van materiële oorlogsschaden — die in beginsel integraal geschiedt — en de financiële voorzieningen voor oorlogsslachtoffers, oorlogsinvaliden en oorlogsweduwen, terwijl ook de prijs subsidies wellicht ten dele tot de onvermijdelijkheden kunnen worden gerekend.

De tweede groep van oorzaken omvat bepaalde tendenties, die voor beïnvloeding door de Overheid vatbaar zijn. De belangrijkste van deze tendenties is de neiging tot sterke vergroting van de militaire uitgaven ten behoeve van de wederopbouw van een sterk leger, welke na de bevrijding aan de dag trad. In 1938 bedroegen de militaire uitgaven frs 29,4 milliard, welk bedrag 35,7 pCt. uitmaakte van de budgetaire uitgaven. In 1945 bedroegen de militaire uitgaven frs 172,8 milliard, d.i. 40,7 pCt. van de budgetaire uitgaven. Op de nog tijdens het bewind van De Gaulle door Minister Plevin ingediende begroting voor 1946 parasseerden de militaire uitgaven met een bedrag van frs 235 milliard. Een tweede oorzaak van de grote staatsuitgaven, waarop in dit verband moet worden gewezen, is de dekking door de Staat van de omvangrijke tekorten van verschillende overheidsbedrijven, met name

van de Staatsspoorwegen, en van de gemeenten en departementen. In de derde plaats moet melding worden gemaakt van de toeneming der sociale voorzieningen, die in 1938 frs 20,9 milliard, in 1945 frs 85,7 milliard en in 1946 frs 105,3 milliard vereisten. Tenslotte dient in dit verband de invloed te worden genoemd van de uitbreiding der overheidsreglementering, gepaard gaande met een belangrijke uitbreiding van het ambtelijke apparaat.

Anderzijds zijn ook de staatsinkomsten na de oorlog op een aanzienlijk hoger niveau beland dan vroeger, ten dele eveneens als gevolg van de prijsstijging, voorts als gevolg van de belastingdruk en uiteraard ook van de opleving der bedrijvigheid. De toeneming van de staatsontvangsten heeft evenwel geen gelijke tred gehouden met de stijging der staatsuitgaven. Terwijl de staatsuitgaven in 1945 meer dan het vijfvoudige van de uitgaven in 1938 bedroegen, waren de staatsinkomsten in 1945 ten opzichte van 1938 nauwelijks verviervoudigd. Dientengevolge bewogen de begrotingstekorten zich in de laatste jaren op een aanzienlijk hoger niveau dan vóór de oorlog. In 1938 sloot de begroting met een tekort van frs 27,7 milliard. In 1945 bedroeg het deficit frs 207,3 milliard en in 1946 frs 215,1 milliard; de voorlopige raming voor 1947 komt tot een tekort van niet minder dan frs 430 à 470 milliard, waarvan frs 70 à 110 milliard op de gewone dienst en frs 360 milliard op de buitengewone dienst.

Gezien de ontwikkeling der begrotingstekorten behoeft het geen verwondering te wekken, dat de staatsschuld, die was opgelopen van frs 445,7 milliard aan het einde van 1939 tot frs 1.523 milliard op 31 Augustus 1944, na de bevrijding van Frankrijk een verdere toeneming heeft vertoond en in de loop van 1946 de frs 2 biljoen ver heeft overschreden. Ter vergelijking diene, dat aan het einde van 1913 de staatsschuld frs 32 milliard bedroeg.

De sanering der staatsfinanciën is in Frankrijk niet snel genoeg na de oorlog met voldoende energie aangepakt. De opbrengsten van de bijzondere heffingen, welke na de bevrijding werden opgelegd, kunnen bij deze sanering geen belangrijk gewicht in de schaal leggen. De confiscatie der tijdens de Duitse bezetting verkregen ongeoorloofde winsten bracht in 1945 frs 5,9 milliard en in 1946 frs 18,5 milliard op. De „impôt de solidarité nationale”, die zowel de vermogens als de tussen 1 Juni 1940 en 4 Juni 1945 verkregen vermogensaanwas treft, bracht in 1946 frs 50,3 milliard op.

De huidige minister van Financiën, Robert Schuman, heeft tijdens zijn vorige ambtsperiode, — in het kabinet-Bidault — een tweetal reeksen maatregelen ter sanering van de staatsfinanciën geprojecteerd: enerzijds maatregelen op lange termijn, anderzijds maatregelen met onmiddellijk effect. Teneinde te komen tot de sanering op lange termijn stelde Schuman in 1946 een tweetal commissies in: een „commissie van onderzoek inzake de kosten en het rendement van overheidsdiensten” en een „hoge commissie voor fiscale studies”. De taak van de tweede commissie omvat in het bijzonder het ontwerpen van een geheel nieuw belastingstelsel, waardoor een vermindering van het aantal belastingen, een betere verdeling van de belastingdruk en een vergroting van de belastingopbrengsten kan worden bereikt. Van de maatregelen, die op korte termijn effect kunnen sorteren, moeten in het bijzonder worden vermeld: een zo snel mogelijke verlaging der prijs subsidies, drastische bezuinigingen in de overheidsdiensten²⁾, opheffing en inkrimping van een aantal overheidsdiensten — met name voorlichtingsdiensten en politie — en vooral: sterke beperking der militaire uitgaven. Dit laatste punt verdient speciaal de aandacht.

²⁾ In het begin van 1947 heeft de Regering besloten 50.000 ambtenaren van de verschillende Ministeries te ontslaan. Kort geleden is met de ontslagverlening een begin gemaakt. Het Ministerie van Oorlog lijdt de zwaarste personeelsverliezen; niet minder dan 8.200 ambtenaren, werkzaam op of ressorterende onder dit Ministerie, worden op korte termijn ontslagen.

De inkrimping der militaire uitgaven.

De politiek met betrekking tot de militaire uitgaven heeft in de na-oorlogse Franse algemene en economische politiek een belangrijke rol vervuld. Ten aanzien van de noodzaak van drastische bezuinigingen op de militaire uitgaven hebben de beide ministers van Financiën, die sedert de val van de Regering-De Gaulle om beurten de portefeuille van Financiën hebben beheerd — André Philip en Robert Schuman — dezelfde opvatting verdedigd. Zij hebben de overtuiging uitgesproken, dat het kortweg nonsens is, in een economisch verarmd land te beginnen met de opbouw van een omvangrijk leger. Op die wijze zou men het paard achter de wagen spannen. Uitbreiding van het militaire apparaat kan eerst aan de orde komen, wanneer het economische herstel zo ver is gevorderd, dat die uitbreiding zonder schade voor het economische herstel en de economische stabiliteit kan plaats vinden. De grote omvang der militaire uitgaven „constitue une anomalie évidente dans un pays fortement appauvri qui n'a de chance de redevenir fort que s'il reconstruit d'abord son potentiel économique" en „La défense nationale elle-même ne peut être correctement assurée demain que si les dépenses militaires sont aujourd'hui limitées", zo heette het in Minister Schumans „Inventaire de la Situation Financière"³⁾ van December 1946. Deze opvatting was reeds in het begin van 1946 één der belangrijkste aanleidingen geweest voor het aftreden van De Gaulle. Deze generaal, die ook in vredes-tijd „honneur et patrie" boven alles meende te moeten stellen, heeft het veld moeten ruimen om plaats te maken voor de dragers van nuchtere economische inzichten. Men beperkt thans in Frankrijk welbewust het aantal dienstplichtigen en de militaire dienstdienst teneinde naast een verlaging van de militaire uitgaven tevens een vergroting van het beschikbare arbeidspotentieel te bewerkstelligen⁴⁾. Frankrijk mag zich gelukkig prijzen, dat op dit punt gezonde economische beginselen het hebben gewonnen van het militaire eergevoel. Het ware gewens, dat deze beginselen niet tot Frankrijk beperkt bleven.

Toen in het begin van 1946 de Regering-De Gaulle werd vervangen door het kabinet-Gouin en Plevin als minister van Financiën werd opgevolgd door Philip, legde deze laatste aan de Nationale Vergadering een budgetair saneringsplan voor, gebaseerd op een door zijn voorganger opgestelde „balans van de toestand van Frankrijks openbare financiën". Reeds toen stond onder de middelen, welke Philip aanbeval, een belangrijke inkrimping van de militaire uitgaven voorop. Terwijl op de nog door Plevin ingediende begroting voor 1946 de militaire uitgaven met frs 235 milliard parasseerden, wist Philip deze uitgaven terug te brengen tot frs 155 milliard. Voor 1947 worden de militaire uitgaven, in verband met de voortgezette stijging der materiaalkosten en de gebeurtenissen in Indo-China, iets hoger geraamd, namelijk op circa frs 180 milliard. Het blijkt evenwel het vaste voornemen te zijn van de huidige Franse Regering, de militaire uitgaven tot het allernoodzakelijkste te beperken.

De expansie van het geldvolume.

In het licht van de geschetste ontwikkeling der staatsfinanciën is het begrijpelijk, dat de toeneming van het geldvolume, die zich tijdens de Duitse bezetting voltrok, zich na de bevrijding heeft voortgezet. Van eind 1938 tot September 1944 nam de totale — chartale en girale — geldhoeveelheid toe van frs 165 milliard tot frs 871 milliard. Na een kortstondige daling gedurende de eerste maanden na de bevrijding steeg de geldhoeveelheid tot bijna frs 1.000 milliard, aan het einde van 1945. Thans kan de geldhoeveelheid op circa frs 1.300 milliard worden gesteld, d.i. ongeveer het achttvoudige van het vooroorlogse geldkwantum.

Opmerkelijk is intussen, dat — in tegenstelling tot de

oorlogsperiode — de vergroting van de geldhoeveelheid sedert de bevrijding in mindere mate het gevolg is van de operaties van de schatkist ter dekking van de begrotingstekorten dan wel van de voldoening aan de particuliere credietbehoeften. In de reeds aangehaalde „Inventaire" wordt geraamd, dat de stijging met circa frs 225 milliard, welke de geldhoeveelheid onderging in periode van September 1944 tot Juni 1946, voor slechts ongeveer een vijfde deel uit de financiering der staatsuitgaven kan worden verklaard. Van veel meer belang was de geldschepping ten behoeve van het bedrijfsleven. Het totaal der posten debiteuren en handelspapier bij de Banque de France en de handelsbanken steeg in de genoemde periode van frs 38,9 milliard tot frs 203,9 milliard, d.i. met frs 165 milliard; de posten schatkistpapier en accepten van het Credit National stegen in deze periode van frs 212 milliard tot frs 313 milliard, d.i. met frs 101 milliard. In September 1946 waren de posten debiteuren en handelspapier verder gestegen tot frs 238,2 milliard, terwijl daarentegen de posten schatkistpapier en accepten van het Credit National waren teruggelopen tot frs 298 milliard. De expansie van de credietverlening aan het bedrijfsleven heeft tot gevolg gehad, dat de banken sedert het einde van de oorlog telkenmale hebben moeten terugvallen op de herdisconteringsfaciliteiten van de Banque de France. Bovendien heeft de ontwikkeling op de geldmarkt de Banque de France geregeld tot aankopen van staatspapier in de open markt aanleiding gegeven.

Van een geldzuivering is in Frankrijk na de bevrijding nauwelijks sprake geweest. Weliswaar werden in Juni 1945 de bankbiljetten en de „Invasiefrancs" van frs 50 en grotere coupures buiten omloop gesteld en tegen nieuwe biljetten verwisseld, doch deze maatregel — die behalve een registratie van het liquide vermogensbezit vooral het waardeloos maken van de in Duits bezit zijnde biljetten tot doel had — leverde uit een oogpunt van geldzuivering vrijwel niets op. Van een totale biljetten-circulatie ad circa frs 560 milliard werd slechts frs 36,7 milliard niet ingeleverd.

In Minister Schumans „Inventaire" van December 1946 werd, teneinde de verhouding tussen geldhoeveelheid en geldbehoefte te beoordelen, de verhouding berekend tussen de indexcijfers van de totale geldhoeveelheid en indexcijfers van de waarde der industriële productie — berekend op de grondslag van de kleinhandelsprijzen —, beide op basis December 1938 = 100. In September 1944 was dit verhoudingscijfer 4,2, in September 1945 2,8 en in September 1946 1,7. In de „Inventaire" wordt hieraan de conclusie verbonden, dat er een zeker evenwicht is bereikt, hoewel dit nog labiel moet worden geacht. Men dient in dit verband te bedenken, dat de bedoelde aanpassing voornamelijk het gevolg is van de stijging van het prijsniveau, ten opzichte waarvan de stijging van de geldhoeveelheid is achtergebleven. Terecht wordt in de „Inventaire" dan ook de opmerking gemaakt, dat een stabiel evenwicht eerst is te verwezenlijken, wanneer de prijsbeweging in bedwang wordt gehouden.

Sinds het einde van 1946 is bij de pogingen tot stabilisatie van de monetaire toestand in Frankrijk terecht de nadruk in belangrijke mate gelegd op de prijspolitiek. Daarnaast zijn ook saneringsmaatregelen genomen in het kader van de controle op het bankwezen, welke sedert het begin van 1946 wordt uitgeoefend door de Conseil National du Crédit. In Maart 1947 heeft deze Conseil de banken opdracht gegeven, alle uitstaande credieten opnieuw te bezien en ingeval van gebleken excessieve voorraadvorming de credieten op te zeggen. Ook in de beoordeling van credietaanvragen zijn de banken onder invloed van de Conseil National du Crédit strenger geworden.

In een volgend artikel zal aandacht worden geschonken aan de prijsontwikkeling en de prijspolitiek, de investeringspolitiek en de financiële verhouding ten opzichte van het buitenland.

C. GOEDHART.

³⁾ Blz. 19.

⁴⁾ Vgl. de „Inventaire", blz. 21.

BOEKBESPREKING.

A. Visser, *Levensverzekeringsrekenkunde* (voor den buitendienstman, die betere productie wenst en den niet wiskundig geschoolden binnendienstman, die vooruit wil). H. J. Paris, Amsterdam 1947.

Blijkens de ondertitel van dit boek stelt de schrijver — zelf een „buitendienstman” — zich ten doel, enige kennis van de techniek van het levensverzekeringsbedrijf te brengen binnen het bereik van diegenen, die daarvan bij de uitoefening van hun werkzaamheden nut zouden kunnen hebben, doch voldoende wiskundige scholing missen.

Over het algemeen kunnen wij zijn poging zeker als geslaagd beschouwen. De aan de verschillende berekeningen ten grondslag liggende principes zullen door de belangstellende lezer bij een gedegen bestudering van dit boekje zeker worden begrepen. Wiskundige formules of symbolen worden in het geheel niet gebruikt, nochtans is de behandeling theoretisch volkomen verantwoord.

Enig voorbehoud omtrent de duidelijkheid menen wij echter te moeten maken met betrekking tot de premie- en reserveberekening bij de meer ingewikkelde verzekeringsvormen. Wij krijgen de indruk, dat de schrijver hier wat te volledig heeft willen zijn. Men komt bij deze materie nu eenmaal vrij spoedig terecht in een gebied, waar groter inzicht dan door gewone redenering en kennis van de grondvormen mogelijk is, slechts door de wiskundige methode kan worden verkregen, en het ware misschien beter geweest de „rekenkundige” behandeling hier af te breken. Het gestelde doel zou dan even goed zijn bereikt en het boekje zou voor de over het algemeen minder mathematisch aangelegde buitendienstman zeker nog aantrekkelijker zijn.

Voor de hoofdstukken I en V hebben wij grote waardering. De daarin behandelde onderwerpen: interest en sterfte als grondslagen van het bedrijf, afkoop belening, premievrij-making en omzetting, alsmede de diverse premie-opslagen, vormen een voor iedere betrokkene onmisbare vakkennis, die in de praktijk nog lang niet altijd in voldoende mate aanwezig is. Door de bijzondere opzet van dit boekje kunnen genoemde onderwerpen alle in onderling verband worden gezien, hetgeen het te vormen inzicht zeer ten goede moet komen.

H. GORIS.

AANTEKENING.**DE ECONOMISCHE ONTWIKKELING VAN TSCHEOSLOWAKIJE SEDERT DE BEVRIJDING ¹⁾.**

Sedert de bevrijding in Mei 1945 heeft het economisch leven in Tsjecho-Slowakije zich vrij voorspoedig ontwikkeld. Dit was in belangrijke mate te danken aan de ruime beschikking over inheemse landbouwproducten, de betrekkelijk geringe oorlogsschade en de reeds tijdens de oorlog door de Regering gesloten overeenkomsten met de geallieerden voor de levering van grondstoffen. Bij dit alles schiep de goed geslaagde geldzuivering de voorwaarden voor een gezonde marktontwikkeling. Hierbij werd ongeveer dezelfde procedure gevolgd als in Nederland, namelijk inwisseling van oude bankbiljetten tegen nieuwe in de verhouding 1 : 1, met gelijktijdige blokkering van bedragen boven 500 Kr. per persoon, gevolgd door een vermogensheffing en vermogensaanwasbelasting. De inwisseling der bankbiljetten had tevens ten doel een uniforme geldeenheden te creëren in plaats van de verschillende geldsoorten, Tsjechische, Slowaakse en Duitse, welke voordien in omloop waren. Bij de vermogensbelastingen is een bijzonderheid, dat agrarisch vermogen op de veel lagere prijzen van 1939 wordt gewaardeerd en industrieel vermogen op die van 1945; hierin komt de wens tot bescherming van de

¹⁾ Otleend aan „Monatsberichte des Oesterreichischen Institutes für Wirtschaftsforschung” van 21 Maart 1947.

landbouw sterk tot uiting. Verder werd ook de deponering van waardepapieren verplicht gesteld. De wisselkoers werd aan de \$ gekoppeld en wel in de verhouding 50 Kr. voor 1 \$. In het kader van deze maatregelen liet men de prijzen stijgen tot het drievoudige van die in 1939, de lonen iets minder. De aldus verkregen en gehandhaafde stabiliteit van de wisselkoers had een gunstige invloed op de internationale handel en vergemakkelijkte de verkrijging van buitenlandse credieten. Het vertrouwen, dat de nieuwe geldeenheden bij de bevolking verwierf, werkte mede tot een snelle ontwikkeling van productie en handel en deed de zwarte markt veel terrein verliezen.

Prijzen en lonen.

De verhouding tussen prijzen en lonen is echter nog niet geheel bevredigend, al zijn de reële inkomens sinds midden 1946 reeds belangrijk gestegen. Een kosten- en prijsstijgende werking gaat vooral uit van de grote bureaucratie in vele bedrijven, waarvan de verhouding 1 : 4 tussen bureaupersoneel en arbeiders in de metaalindustrie, waar 1 : 6 de uit kosten oogpunt maximaal toelaatbare verhouding vormt, een treffend voorbeeld is. Vooral in de genationaliseerde bedrijven (die 20 pCt. van alle industriële bedrijven omvatten met 65 pCt. der in industrie werkzame personen) treden de hoge kosten scherp aan het licht. Met name de mijnbouw en de metaalindustrie werken met grote verliezen, die lang niet worden goedge maakt door de winsten in andere genationaliseerde bedrijfstakken.

Omvang der productie.

De omvang der productie vertoonde een stijging, vooral in de ruw ijzer-, ruw staal- en steenkoolnijverheid, waar de vooroorlogse productie bijna werd bereikt of in sommige sectoren zelfs overschreden. Zowel de consumptiegoederen-industrieën als die van productiemiddelen werkten in December 1946 reeds gemiddeld op 70 pCt. hunner capaciteit, waarbij nog in aanmerking moet worden genomen, dat deze capaciteit gedurende de oorlog aanzienlijk is gestegen. In het raam van het 2-jarenplan zal de bezetting der industrie verder nog snel stijgen. Momenteel wordt de ontwikkeling nog geremd door gebrek aan leidend personeel en geschoolde arbeidskrachten²⁾ en de in vele bedrijven sterk gedaalde arbeidsproductiviteit. De Regering tracht, o.a. door terugvoering van ambtenaren naar hun vroegere beroepen, de toestand op dit punt te verbeteren, waardoor tevens de momenteel ongunstige rentabiliteitsverhoudingen der genationaliseerde bedrijven zullen worden verbeterd.

Buitenlandse handel.

De buitenlandse handel steeg van Januari tot December 1946 560 pCt. in waarde, en de actieve handelsbalansen juist t.o.v. die landen met een krachtige valuta, hebben de deviezen- en betalingsbalanspositie aanzienlijk verlicht³⁾. Het handelsvolume bleef echter nog ver beneden het vooroorlogse peil, dat met inachtneming van de stijging van het prijsniveau bijna drie maal zo hoog was.

Tsjecho-Slowakije is met zijn hoogontwikkelde industrie een typisch veredelingsland: 75 pCt. van de uitvoer bestaat uit eindproducten en ruim 50 pCt. van de invoer uit grondstoffen. Daardoor is het economisch leven in zeer hoge mate van het buitenland afhankelijk. Herstel van de buitenlandse aankoop- en afzetmarkten is daarom een eerste eis. Hierbij merkt het „Monatsbericht” dan nog op, dat als gevolg van de gedurende de oorlog uitgebreide productie-installaties, de vermindering van

²⁾ Deze is vooral ontstaan door verwijdering van de Duitsers, welke vóór de oorlog 3 miljoen uitmaakten op een totale bevolking van 12 miljoen, en welke juist leidende posities in de industrie bekleedden of tenminste goedgeschoolde arbeiders waren. (Zie „Economische en sociale problemen in de Tsjecho-Slowaaksche Republiek” door G. A. Suric in „E.-S. B.” van 3 April 1946).

³⁾ Hiertegenover moge als ongunstig vooruitzicht gelden de geringe belangstelling van aspirant kopers van „hard currency”-landen op de tweede na-oorlogse jaarbeurs te Praag. (Zie „The Economist” van 12 April 1947).

Land van herkomst - resp. bestemming	1946				Gemiddelde 1930—1937	
	Invoer	Uitvoer	Invoer	Uitvoer	Invoer	Uitvoer
	mill. Kronen		pCt. aandeel in de totale buitenlandse handel			
West-, Zuid- en Noord-Europa ¹⁾	3.749,9	4.917,8	36,6	34,3	20,9	25,2
Midden-Europa ²⁾	1.936,5	3.906,3	18,9	27,2	43,3	37,1
Oost- en Zuid-Oost-Europa ³⁾	2.978,9	3.351,5	29,1	23,4	13,7	16,4
Overzee ⁴⁾	1.325,2	1.624,7	12,9	11,3	13,0	12,0
Overige, niet apart genoemde landen ..	248,5	544,7	2,5	3,8	9,1	9,3
Totaal	10.239,0	14.345,0	100,0	100,0	100,0	100,0

¹⁾ België, Denemarken, Frankrijk, Italië, Engeland, Nederland, Noorwegen en Zweden. ²⁾ Zwitserland, Oostenrijk, Duitsland en Polen. ³⁾ Rusland, Bulgarije, Joego-Slavië, Roemenië, Hongarije en Turkije. ⁴⁾ Brits-Indië, Zuid-Afrika, U.S.A., Canada, Argentinië en Palestina.

de bevolking met 2½ miljoen en de rationalisatie van de productie, welke op grond van de noodzakelijke kostenverlaging en het gebrek aan arbeidskrachten zal moeten worden doorgevoerd, een belangrijke stijging van de exportcapaciteit verwacht kan worden, waardoor het vraagstuk der afzetmarkten zich in versterkte mate zou doen gevoelen. Hiertegen kan echter worden aangevoerd, dat de bevolkingsvermindering weliswaar een daling van de binnenlandse consumptie veroorzaakt, doch gelet op het productieve gehalte dezer groep (zie noot 2) en mede in aanmerking genomen, dat deze mensen vooral ook werkzaam waren in de zo uitermate belangrijke exportproductie van glas, porselein en textiel (Zie bovengenoemd artikel van de heer G. A. Surie in „E.-S. B.” van 3 April 1947), is het zeer waarschijnlijk, dat de achteruitgang in de productie die der consumptie verre zal overtreffen. Ook de toekomstige/rationalisatie, welke, zoals het bovenstaande reeds impliceert, allereerst dient om het tekort aan arbeidskrachten te compenseren, is een vankele basis voor verbeteringen van een stijgende productie- en exportcapaciteit. Men tracht thans de sterke daling in het handelsverkeer met Duitsland, dat voorheen zowel voor de invoer als de uitvoer de voornaamste handelspartner was, te compenseren door een uitbreiding van de handelsbetrekkingen met Rusland en met Z.O.-Europa, in welk laatste gebied Tsjechoslowakije in de toekomst een deel der vroegere Duitse afzet hoopt over te nemen. Rusland is thans voor de Tsjechoslowaakse in- en uitvoer op de eerste plaats gekomen, en een met dit land gesloten handelsverdrag en een betalingsovereenkomst geven de hoop op een verdere gunstige ontwikkeling. Ook met een aantal andere landen zijn handels- en betalingsovereenkomsten gesloten.

Opvallend is de geringe regionale spreiding der Tsjechoslowaakse buitenlandse handel. Op verre afstand na Rusland en Zwitserland, die samen 24 pCt. van de gezamenlijke in- en uitvoer voor hun rekening nemen, volgen Zweden, de Verenigde Staten, Duitsland, Engeland, Nederland en België met tezamen 36 pCt.

Een indruk van de regionale verschuivingen in de buitenlandse handel geeft het bovenstaande staatje.

De kwalitatieve opbouw van de buitenlandse handel vertoont nog dezelfde structuur als voor de oorlog. Katoen, wol, ijzererts, aardolie, chemische producten, elektrische instrumenten en kogellagers vormen de voornaamste invoerposten met een aandeel van 50 pCt. van de totale invoer, terwijl de uitvoer voornamelijk bestond uit ijzerwaren (17 pCt.), machines en andere metaalproducten (12 pCt.), glaswaren (10 pCt.), textielproducten (8 pCt.), suiker (8 pCt.), mout en aardappelen.

Economische politiek.

Wat betreft de economische politiek en de organisatie van het economisch leven valt op te merken, dat, overeenkomstig de politieke opvattingen der Tsjechoslowaakse Republiek, ingrijpende veranderingen hebben plaatsgevonden, die weliswaar nog niet zijn afgesloten, doch die het einddoel, de Planhuishouding, reeds duidelijk doen uitkomen. De korte termijn van het economische plan, de

grotere omvang, welke de particuliere sector behoudt tegenover de genationaliseerde, de handhaving van de bestaande agrarische organisaties en bedrijfsvormen en tenslotte de buitenlandse politiek met zijn deelneming aan het accord van Bretton Woods en de daarmee verbonden aanvaarding van een multilateraal verdragsysteem wijzen er evenwel op, zo zegt het „Monatsbericht”, dat toch een geheel eigen richting wordt gevolgd, die niet zonder meer met het Russische systeem kan worden gelijkgesteld, doch die veeleer een synthese schijnt te zijn tussen oud en nieuw, welke dus niet slechts imiteert, doch die rekening houdt met de gegroeide vormen op economisch zowel als cultureel terrein.

INTERNATIONALE NOTITIES.

PARTICULIERE AMERIKAANSE LENINGEN AAN HET BUITENLAND.

In de Verenigde Staten houdt men rekening met de mogelijkheid van het verschaft men leningen aan het buitenland niet door de Regering, de Import- en Exportbank of de Internationale Bank, maar door particuliere beleggers.

Nog altijd heeft de na-oorlogse wereld behoefte aan grote kapitalen. Reconstructie, aanvulling van voorraden, het verhogen der productie vereisen meer dan de \$ 15 milliard, die tot dusver door verschillende regeringen beschikbaar zijn gesteld. Prof. Angell van de „Columbia University” schat in een beschouwing in „The Commercial and Financial Chronicle” van 24 April jl. de wereldbehoefte aan kapitaal voor de komende 8 tot 10 jaren op nog \$ 30 à 35 milliard. Het grootste deel daarvan, te weten \$ 20 à 25 milliard, zal van de Verenigde Staten moeten komen en wel van particuliere beleggers.

In het verleden zijn de Amerikanen niet altijd gelukkig geweest met hun buitenlandse beleggingen. In 1914 bedroegen zij slechts \$ 2,5 milliard, in 1929 \$ 15 milliard; bij het begin van de oorlog waren zij teruggelopen tot \$ 11,5 milliard. De geleden verliezen werden veroorzaakt door onoordeelkundigheid bij de beleggingen, te hoge rentevoet en de protectionistische Amerikaanse handelspolitiek.

Indien te enigertijd particulieren in de Verenigde Staten wederom zullen deelnemen aan de beleggingen in het buitenland, moeten de fouten uit het verleden zoveel mogelijk worden vermeden.

In de eerste plaats moet worden gezorgd voor een goede „timing” van de leningen. Zij moeten erop gericht zijn „to offset rather than intensify business cycle fluctuations at home and abroad”. Verder dient, zoals vanzelf spreekt, een goede keus te worden gedaan, terwijl ook de voorwaarden voor de debiteuren dragelijk moeten zijn. Wat de Regering aangaat, het is wenselijk, dat zij een adviserende rol speelt, vooral met het oog op mogelijke politieke consequenties.

In het bijzonder tenslotte moet het de debiteuren niet moeilijk worden gemaakt om hun schulden te betalen. Uiteindelijk zal dat gebeuren in de vorm van goederen

en diensten. Met het oog hierop „we must adopt liberal rather than restrictive tariff and other commercial policies”.

Op deze wijze zullen particulieren met een gerust hart hun gelden aan het buitenland kunnen toevertrouwen en aldus kunnen medewerken aan het herstel van de wereld, zonder welk herstel het voor de Verenigde Staten niet mogelijk zal zijn om zijn welvaart te handhaven.

DE BELASTINGDRUK IN ZWITSERLAND.

De belastingontvangsten in Zwitserland zijn sinds 1924 sterk toegenomen. Terwijl het nationaal inkomen in 1946 bijna dubbel zo groot was als in 1924, zijn de belastingen ongeveer verdrievoudigd. Dit blijkt uit de volgende, door de „Neue Zürcher Zeitung” van 7 Mei jl. gepubliceerde cijfers:

	Belasting- ontvangsten	Nationaal inkomen	Belasting in pCt. v. h. nat. in- komen
	In millioenen francs.		
1924	733	7.738	9,5
1929	940	9.469	10,0
1935	978	7.429	13,2
1938	1.050	8.202	12,8
1946	2.591	14.000	18,5
1946 ¹⁾ . .	2.184	14.000	15,1

¹⁾ Zonder de defensiebelasting.

Een tiende deel van het nationaal inkomen werd in 1924 door de belasting opgeëist; in 1946 ongeveer $\frac{1}{5}$. Hoewel deze percentages hoog lijken, steken zij nog gunstig af bij Frankrijk, Engeland en de Verenigde Staten, waar zij respectievelijk 22,7 pCt., 37,3 pCt. en 29,4 pCt. bedroegen.

De druk op de verschillende inkomensgroepen is voor gezinnen zonder kinderen als volgt:

	Belasting ²⁾ in pCt. van een inkomen van (in frs):				
	3.000	6.000	15.000	25.000	50.000
1914	2,5	3,6	5,3	5,8	6,2
1938	2,6	5,3	10,1	12,8	16,4
1945	2,9	6,0	12,0	16,2	21,1
1946	2,8	5,9	11,7	15,9	20,7

²⁾ Inkomsten-, personeel- en huishoudbelasting.

Naar het schijnt is de belastingdruk bij de laagste inkomens nauwelijks gestegen, bij de hogere daarentegen verdubbeld of verdrievoudigd. In werkelijkheid moet men echter rekening houden met de geringere koopkracht van het geld. Met name blijken de kosten van levensonderhoud in 1946, vergeleken met 1914, verdubbeld te zijn, zodat een inkomen van 3.000 frs. in 1914 gelijk te stellen is met een inkomen van 6.000 frs. nu. In dit geval is de belastingdruk voor een inkomen van 3.000 frs. van 2,5 pCt. op 5,9 pCt. gekomen, of meer dan verdubbeld. Voor inkomens van 25.000 frs. is die druk van 5,8 pCt. op 20,7 pCt. of zelfs op 24,7 in 1947 gekomen, of wel vier maal zo zwaar geworden.

BERICHT.

Te beginnen met 15 Juni a.s. zal het Nederlandsch Economisch Instituut wederom doen verschijnen een „Economisch-Statistisch Kwartaalbericht” („E.-S.K.”).

Een deel van het vooroorlogse werk wordt hiermede wederom opgevat, doch met een enigszins gewijzigde inslag. Het „E.-S.K.” zal bevatten regelmatige overzichten van de economische toestand in verschillende landen: Nederland (in samenwerking met het Centraal Bureau voor de Statistiek) en de overzeese gebiedsdelen; België, de Verenigde Staten en Groot-Brittannië. Het ligt in de

bedoeling, naast afzonderlijke regelmatige cijferreeksen, de kortgehouden artikelen op conclusies toe te spitsen.

Daarnaast zullen artikelen worden opgenomen, berustend op het door het Nederlandsch Economisch Instituut verrichte researchwerk betreffende de internationale loop der prijzen, geld- en kapitaalmarkten en speciale onderwerpen. Zo zal het eerste nummer een artikel bevatten betreffende zwarte prijzen van consumptiegoederen gedurende de bezettingsjaren.

Leden van het N.E.I. ontvangen het kwartaalbericht gratis; abonnées op de „E.-S.B.” kunnen de jaargang 1947 van het E.S.K. ontvangen voor een bedrag van f 4. Losse abonnementen voor deze jaargang f 6.

Besloten is, het aan belangstellenden mogelijk te maken een resumé met de conclusies der artikelen veertien dagen vóór verschijning van het „E.S.K.” te ontvangen. De kosten dezer berichten, welke slechts tot een beperkt aantal kunnen worden beschikbaar gesteld, bedragen f 50 per kwartaal. Aan belangstellenden wordt verzocht de bij dit nummer gevoegde kaart spoedig in te zenden.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Als gevolg van het feit, dat in Mei van het voorgaande jaar de afgifte van schatkistpromessen weer werd opengesteld na een staking van 4 maanden, komen er thans grote bedragen te vervallen. Dit heeft niet alleen de mogelijkheid tot vergroting van liquiditeit voor de geldmarktinstellingen met zich gebracht, maar tevens de gelegenheid om door aankoop van promessen met kortere looptijd dan een jaar een zekere spreiding in hun bezit aan schatkistpapier aan te brengen. Dit laatste uit de aard der zaak door middel van aankopen in de open markt, omdat de marktdisconto's hoger zijn dan de afgiftetarieven van de Agent. Dit leidde tot iets grotere omzetten en tot een kleine daling in sommige gevallen van de marktdisconto's. Driemaandspromessen werden tegen $1\frac{3}{8}$ pCt. aangeboden, halfjaarpapier werd tegen $1\frac{1}{2}$ pCt. verhandeld, terwijl acht- en negenmaandspromessen tegen $1\frac{9}{16}$ pCt. werden gevraagd. Het zeer kortlopende Mei-papier werd tegen $1\frac{1}{4}$ pCt. verhandeld, terwijl callgeld 1 pCt. noteerde. Hoe belangrijk deze spreiding naar looptijden voor de schatkistpapier-portefeuille kan zijn, mede met het oog op de inning der heffingen, werd reeds vroeger opgemerkt.

De Vermogensheffing ineens is thans door de Tweede Kamer aanvaard, zij het ook, dat het tarief over de gehele linie bij amendement met 20 pCt. werd verlaagd. De kans, dat het wetsontwerp het Staatsblad zal bereiken, lijkt wel groot. De verlaging van het tarief is stellig belangrijk, maar voor de effectenbezitters komt thans nog de niet minder belangrijke vraag, welke koersen definitief zullen worden aangenomen. Sedert de voorlopige vaststelling der koersen volgens de notering van 1 October 1946, na aftrek van zekere reducties, is een grote stijging ingetreden, globaal gesproken ongeveer 25 pCt. Indien de definitieve waarderingsdatum eens werd vastgesteld op een tijdstip in bijv. de lopende maand, dan is het duidelijk, dat de tariefsverlaging voor het effectenbezit slechts weinig baat brengt.

De koersschommelingen ter beurze van Amsterdam waren in de afgelopen week van bescheiden omvang. Het schijnt, dat winstnemingen en nieuwe aankopen ongeveer tegen elkaar opwegen en dat het overwicht der kopers vrijwel is verdwenen. Het lijkt er op, alsof de koersstijging haar hoogtepunt heeft bereikt. De omzetten worden geringer, evenals bij de verkoop van Amerikaanse fondsen, waardoor nieuwe beleggingsvraag dus ook geringer wordt.

Indische fondsen toonden na het bekend worden van het mislukken der onderhandelingen op economisch gebied aanvankelijk een behoorlijke reactie, maar zij wisten

later in de week het geleden verlies weer grotendeels in te halen.

	9 Mei 1947	16 Mei 1947
A.K.U.	170	170½
van Berkel's Patent	127½	127½
Lever Bros Unilever C.v.A.	274	278
Philips G.b.v.A.	365	372
Koninklijke Petroleum	402	402
H.A.L.	208	202
N.S.U.	185½	191
H.V.A.	238	235
Deli Mij. C.v.A.	145	143
Amsterdam Rubber	148	144½

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoed bij resp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Beleningen
31 Mrt '47	521.929	56.645	52.510	0,9	173.986
8 April '47	522.043	56.645	55.926	101	155.342
14 " '47	522.085	156.076	19.433	101	152.047
21 " '47	522.151	140.377	41.623	101	154.476
28 " '47	520.380	140.377	128.722	101	155.355
6 Mei '47	522.409	126.894	122.789	101	157.176
12 " '47	520.685	131.755	175.448	101	154.825
19 " '47	520.237	130.168	167.227	101	156.399

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldi in rekening-courant			
		's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldi van banken	Geblokkeerde saldi van anderen	Vrije saldi
31 Mrt '47	2.765.891	680.418	31.739	41.844	688.649
8 April '47	2.760.301	635.954	63.600	39.942	698.458
14 " '47	2.719.259	687.124	45.982	38.573	763.908
21 " '47	2.700.130	733.610	43.907	37.172	751.784
28 " '47	2.736.968	789.631	65.457	37.141	724.235
6 Mei '47	2.754.067	780.167	54.693	35.635	721.301
12 " '47	2.736.901	807.929	46.270	36.670	715.076
19 " '47	2.721.059	831.434	53.082	40.471	686.701

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

(voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Totaal van de goudvoorraad ¹⁾	Buitenlandse deviezen	Papier op België	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel- en pasmunt	Vorderingen op de Staat
27 Maart 1947	27.722	19.787	3.923	285	775	53.582
2 April 1947	27.727	9.879	3.543	363	772	53.452
10 " 1947	27.736	10.331	4.258	370	793	52.812
17 " 1947	27.736	10.523	4.305	356	844	52.247
24 " 1947	27.771	10.556	3.598	261	881	51.937
30 " 1947	27.792	10.516	4.361	319	806	52.497
8 Mei 1947	27.794	10.723	4.505	321	828	52.432

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa ²⁾	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi		Besluitwet van 6 Oct. '44 ³⁾
				van de schatkist	van anderen	
27 Maart 1947	637	162.738	74.690	3	6.357	587
2 April 1947	637	163.492	75.823	1	6.019	585
10 " 1947	637	163.272	75.793	3	5.834	584
17 " 1947	637	162.609	75.131	2	5.761	573
24 " 1947	637	162.040	74.814	2	5.523	567
30 " 1947	637	163.319	75.996	1	5.596	566
8 Mei 1947	637	163.769	76.243	4	5.638	559

¹⁾ Waarvan 10.493 miljoen frcs. onbeschikbaar goudsaldo na herwaardering van de goudvoorraad (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).

²⁾ Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel”, ten bedrage van 64.597 miljoen frcs.

³⁾ Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 19 Mei 1947.

Activa.			
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	{	Hoofdbank f	—
		Bijbank	—
		Agentsch.	100.900,—
			f 100.900 ')
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. II, 1e lid, sub 3 van de Bankwet 1937 1° art. 4 van het Koninklijk besluit van 1 October 1945, Staatsblad No. F 204)			—
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947			2.100.000.000,—
Beleningen:	{	Hoofdbank f	147.679.576,72 ')
(incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand)		Bijbank	863.279,90
		Agentsch.	7.855.890,85
			f 156.398.747,47
Op effecten, enz.			156.236.322,69 ')
Op goederen en celen			162.424,78
			f 156.398.747,47 ')
Voorschotten aan het Rijk (art. 16 van de Bankwet 1937)			—
Boekvoering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947			1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal:			
Gouden munt en gouden muntmateriaal		f	518.486.749,64
Zilveren munt, enz.			1.750.152,06
			f 520.236.901,70
Papier op het buitenland		f	130.168.200,—
Tegoed bij correspondenten in het buitenland			162.174.373,42
Buitenlandse betaalmiddelen			5.052.147,15
			f 297.394.720,57
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds			66.982.441,48
Gebouwen en inventaris			3.500.000,—
Diverse rekeningen			36.044.148,47
			f 4.680.657.859,69

Passiva.

Kapitaal	f	20.000.000,—
Reservefonds		12.452.579,46
Bijzondere reserves		32.247.868,69
Pensioenfonds		16.881.275,54
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)		136.864.710,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiften)		2.721.059.240,—
Bankassigaties in omloop		266.663,14
Rekening-courant saldo's:		
's Rijks Schatkist:	f	831.434.267,38
Geblokkeerde saldo's van banken		53.081.983,13
Geblokkeerde saldo's van anderen		40.470.895,66
Vrije saldo's		686.700.767,61
		f 1.611.687.913,78
Diverse rekeningen		129.197.609,08
		f 4.680.657.859,69

¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen

²⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) 42.165.200,—
Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten 148.857.574,50

BANK VAN ENGELAND.

(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.
23 April '47	0,2	1.449,4	1.450	1.387,9	62,3
30 April '47	0,2	1.449,3	1.450	1.387,6	62,6
7 Mei '47	0,2	1.449,3	1.450	1.391,8	58,5
14 Mei '47	0,2	1.449,3	1.450	1.390,4	59,9

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
23 April '47	0,8	320,2	14,4	16,9	396,8	8,4	288,7
30 April '47	1,0	317,1	18,0	27,7	408,6	6,9	303,7
7 Mei '47	1,0	311,1	17,9	26,4	397,1	13,0	288,4
14 Mei '47	1,1	320,4	14,3	18,1	395,9	9,1	290,6

BANK VAN FRANKRIJK.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaal-voorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsland
17 April 1947	82.817	131.464	99.449	51.900	426.000
24 April 1947	82.817	132.052	99.449	49.800	426.000
30 April 1947	82.817	130.478	99.449	55.000	426.000
8 Mei 1947	82.817	135.834	99.449	55.700	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
17 April 1947	757.282	63.263	738	61.611
24 April 1947	753.025	65.421	1.079	63.509
30 April 1947	770.670	63.074	770	61.484
8 Mei 1947	774.219	62.795	823	61.391

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaal-voorraad	Buitentl. wissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in circulatie	Andere crediten
23 April 1947	5.027,2	144,1	62,4	52,4	3.804,5	1.270,3
30 April 1947	5.038,5	147,3	67,0	52,3	3.918,0	1.184,7
7 Mei 1947	5.030,3	144,9	69,7	52,3	3.857,7	1.228,8
14 Mei 1947	5.035,5	141,5	65,1	52,3	3.817,6	1.263,0

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	7 Mei 1947	30 April 1947
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	f 784.537.699,14	f 774.109.747,79
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	„ 2.016.354,72	„ 7.770.034,49
Kasvorderingen wegens kredietverstrekking aan het buitenland	—	—
Daggeldlening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	„ 408.494.737,41	„ 399.858.659,64
Voorschotten op ult. Maart 1947 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	„ 84.140.613,85	„ 84.140.613,85
Vordering in rek.-courant op: Nederlandsch-Indië	„ 669.452.666,92	„ 667.593.689,51
Suriname	„ 37.263.197,52	„ 36.683.723,82
Curacao	„ 7.098.855,64	„ 6.948.855,64
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	„ 563.549.056,31	„ 559.546.312,31
Verplichtingen		
Voorschot door De Nederlandsche Bank verstrekt	—	—
Voorschot door De Nederlandsche Bank in rekening-courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 672.222.600,—	f 651.722.600,—
Schatkistpromessen bij De Nederlandsche Bank ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	„ 2100.000.000,—	„ 2100.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederlandsche Bank is geplaatst nihil)	„ 6256.900.000,—	„ 6294.900.000,—
Daggeldleningen	—	—
Muntbiljetten in omloop	„ 147.277.709,—	„ 146.901.520,—
Schuld op ultimo Maart 1947 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	—	—
Schuld in rek.-courant aan: Nederlandsch-Indië	—	—
Suriname	—	—
Curacao	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	„ 21.569.490,47	„ 21.283.883,23
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	„ 417.307.662,79	„ 399.350.315,29
Andere staatsbedrijven	„ 3.536.355,13	„ 3.538.820,70
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	„ 3222.949.174,18	„ 3210.585.044,18

London's Economic Scene

SO TUMULTUOUS and rapid are the events of world and British economy that the morning's news marks changes of concern to everyone who owns capital investments, and to men of affairs throughout the world.

The financial scene in London, and in other countries as viewed from London, is faithfully presented and subjected to expert comment in THE FINANCIAL TIMES day by day.

London's only financial daily newspaper is despatched by air to Holland every morning. Order it from your usual newsagent who can obtain all the copies he needs from one of our Wholesale Agents listed below:—

M. Van Gelderen & Zn.,
Damrak, 35, Amsterdam.

V/H Van Ditmar,
Saftlevenstraat, 40b, Rotterdam.

THE FINANCIAL TIMES

Incorporating THE FINANCIAL NEWS

By Air from London every morning

FEDERAL RESERVE BANKS.

(Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt. securities
	Totaal	Goudcertificaten		
19 Mrt 1947	19.161	18.370	333	24.247
26 Mrt 1947	19.182	18.391	329	22.810
2 April 1947	19.250	18.475	302	21.938
9 April 1947	19.258	18.498	283	22.276
Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt.	Member-banks
19 Mrt 1947	24.303	18.448	1.429	15.847
26 Mrt 1947	24.143	18.317	1.600	15.658
2 April 1947	24.185	17.580	946	15.540
9 April 1947	24.170	17.720	753	15.934

ZWEEDESE RIJKSBANK.

(Voornaamste posten in miljoenen kronen).

Data	Metaal		Staatsfondsen		Saldi buitenland	Fondsen ter beschikking der staats-schuld	Promessen staats-schuld
	Goud	Over-waarde goud	Eigen	Vreemd			
15 April 1947	535	339	1.693	379	203	94	182
23 April 1947	508	319	1.707	377	200	94	182
30 April 1947	478	303	1.812	308	205	94	182
7 Mei 1947	445	282	1.876	292	248	94	182
Data	Biljetten in circulatie	Deposito's			45 dagen	Buiten-landse banken	Regularisatie-rekening
		Direct opvraagbaar					
		Totaal	Staat	Banken			
15 April 1947	2.489	729	545	108	206	197	3
23 April 1947	2.427	759	566	121	204	175	1
30 April 1947	2.608	663	526	66	196	167	3
7 Mei 1947	2.514	793	577	147	196	172	3

DE KOLENPOSITIE VAN NEDERLAND ¹⁾.
(in 1.000 kg.)

Maand	Limburgse mijnen	Verzonden voor binnenlandse behoefte	Invoer
Totaal 1946	8.313.827	6.387.903	2.666.502
Gem. p. mnd.	692.819	532.325	222.209
Jan. 1947	833.027	628.209	223.709
Febr. 1947	802.805	581.347	225.008
Maart 1947	885.307	707.011	379.319
April 1947	652.459 ²⁾	649.462 ²⁾	354.331 ²⁾

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C. B. S.“

²⁾ Voorlopige gegevens.

OFFICIËLE WISSELKOERSEN v. d. NEDERLANDSE BANK.

Land	Guldens per	Datum	Aankoop	Verkoop
Telegrafische en schriftelijke overmaking.				
België/Luxemb.	100 francs	1 Apr. '47	f 6,038	f 6,068
Denemarken	100 kronen	1 Apr. '47	f 55,13	f 55,43
Frankrijk	100 francs	1 Apr. '47	f 2,22	f 2,23½
Gr.-Britannië en N.-Ierland	pond sterling	1 Apr. '47	f 10,68	f 10,70
Noorwegen	100 kronen	1 Apr. '47	f 53,30	f 53,60
Portugal	100 escudos	1 Apr. '47	f 10,64	f 10,74
Tsj.-Slowakije	100 kronen	1 Apr. '47	f 5,29	f 5,32
Ver. Staten	dollar	1 Apr. '47	f 2,64½TT	f 2,66TT
			f 2,64½zicht	f 2,66zicht
Zweden	100 kronen	1 Apr. '47	f 73,58	f 73,99
Zwitserland	100 francs	1 Apr. '47	f 61,50	f 61,75
Bankpapier.				
Valuta				
Belgische francs	100 francs	1 Apr. '47	f 6,—	f 6,10
Canad. dollars	dollar	1 Apr. '47	f 2,62½	f 2,67½
Deense kr.	100 kronen	1 Apr. '47	f 54,73	f 55,83
Fransc francs	100 francs	1 Apr. '47	f 2,20	f 2,25
Ponden sterling	pond sterling	1 Apr. '47	f 10,64	f 10,74
Noorse kr.	100 kronen	1 Apr. '47	f 52,92	f 53,98
Oostenr. schill.	100 schill.	1 Apr. '47	f 26,—	f 27,—
Escudos	100 escudos	1 Apr. '47	f 10,58	f 10,80
Dollars	dollar	1 Apr. '47	f 2,62½	f 2,67½
Zuidsl. dinars	100 dinars	1 Apr. '47	f 5,20	f 5,36
Zweedse kr.	100 kronen	1 Apr. '47	f 73,17	f 74,45
Zwitserse fr.	100 francs	1 Apr. '47	f 61,—	f 62,25

NIET OFFICIËLE WISSELKOERSEN TE AMSTERDAM.

Land	Guldens per	Datum	Aankoop	Verkoop
Brits-Indië	100 rupees	1 Apr. '47	f 79,78	f 80,58
Canada	dollar	1 Apr. '47	f 2,64½TT	f 2,66 TT
			f 2,64zicht	f 2,66zicht
Curacao	gulden	1 Apr. '47	f 1,40	f 1,41½
Italië	100 lire	1 Apr. '47	f 1,18	f 1,20
Ned.-Indië	gulden	1 Apr. '47	f 0,99½	f 1,00½
Suriname	gulden	1 Apr. '47	f 1,40	f 1,41½
Unie van Zuid-Afrika	pond	1 Apr. '47	f 10,62½	f 10,70

WISSELKOERSEN VOOR BINNENLANDSE VERREKENINGEN

Land	Guldens per	Datum	Koers
België en Luxemburg	100 francs	1 Apr. '47	f 6,05327
Brits-Indië	100 rupees	1 Apr. '47	f 80,1825
Canada	dollar	1 Apr. '47	f 2,653
Curacao	100 gulden	1 Apr. '47	f 140,67
Denemarken	100 kronen	1 Apr. '47	f 55,28
Finland	100 mark	1 Apr. '47	f 1,96
Frankrijk	100 francs	1 Apr. '47	f 2,227
Gr.-Britannië en N.-Ierland	pond sterling	1 Apr. '47	f 10,691
Italië	100 lire	1 Apr. '47	f 1,19
Ned.-Indië	100 gulden	1 Apr. '47	f 100,—
Noorwegen	100 kronen	1 Apr. '47	f 53,45½
Oostenrijk	100 schillingen	1 Apr. '47	f 26,53
Polen	100 Zloty	1 Apr. '47	f 2,62½
Portugal	100 escudos	1 Apr. '47	f 10,691
Spanje	100 pesetas	1 Apr. '47	f 24,29½
Suriname	100 gulden	1 Apr. '47	f 140,67
Tsjecho-Slowakije	100 kronen	1 Apr. '47	f 5,30½
Unie van Z.-Afrika	Z.-Afr. pond	1 Apr. '47	f 10,661
Ver. Staten	dollar	1 Apr. '47	f 2,653
Zuid-Slavië	100 dinars	1 Apr. '47	f 5,30½
Zweden	100 kronen	1 Apr. '47	f 73,81
Zwitserland	100 francs	1 Apr. '47	f 61,62½

Announces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.

OVERIGE UIT BUITENLANDSE NOTERINGEN AFGELEIDE WISSELKOERSEN.

Land	Guldens per	Datum	Koers
Europa:			
Bulgarije	100 leva	1 Apr. '47	f 0,93
Ierland	pond	1 Apr. '47	f 10,69
Gibraltar	pond	1 Apr. '47	f 10,69
Griekenland	10.000 drachmen	1 Apr. '47	f 5,34½
Hongarije	forint	1 Apr. '47	f 0,22½
Roemenië	10.000 lei	1 Apr. '47	f 0,88½
Rusland	roebel	1 Apr. '47	f 0,50
Amerika:			
Argentinië	peso	1 Apr. '47	f 0,66
Bolivia	100 bolivianos	1 Apr. '47	f 6,33
Brazilië	100 cruzeiros	1 Apr. '47	f 14,25
Chili	100 pesos	1 Apr. '47	f 8,50
			v. prioriteitsgoederen
			f 10,60
Mexico	dollar	1 Apr. '47	f 0,55
Peru	Per. pond	1 Apr. '47	f 4,08
Uruguay	peso	1 Apr. '47	f 1,49½
Azië en overige werelddelen:			
Ceylon	rupee	1 Apr. '47	f 0,80½
China	1000 dollar	1 Apr. '47	f 0,22
Palestina	pond	1 Apr. '47	f 10,69
Philippijnen	peso	1 Apr. '47	f 1,32½
Siam	tical	1 Apr. '47	f 0,26½
Straits Settlements	dollar	1 Apr. '47	f 1,25
Turkije	pond	1 Apr. '47	f 0,94
Belg. Congo	100 francs	1 Apr. '47	f 6,053
Egypte	pond	1 Apr. '47	f 10,97 [*]
Australië	pond	1 Apr. '47	f 8,55½
Nw.-Zeeland	pond	1 Apr. '47	f 8,60

^{*} Verkoopkoers

EMISSIES IN 1947.

(Reële bedragen in duizenden guldens).

Maand	Obligaties	Aandelen	Totaal	Waarvan conversies	Nieuw geld
Januari	2.742.702	750	2.743.452	2.742.452	1.000
Februari	3.463	600	4.063	2.458	1.605
Maart	11.862	—	11.862	1.712	10.150
April	12.179	7.133	19.812	10.125	9.687

SPECIFICATIE DER EMISSIES IN APRIL 1947 ¹⁾.

(Bedragen in duizenden guldens; koersen en rentevoeten in pCt.).

Naam	Bedrag (nominaal)	Koers	Bedrag (reël)	Rentevoet	Loop-tijd
Obligaties.					
<i>Overheid.</i>					
Gem. Alkmaar (conversie ²⁾)	2.509	100	2.509	3	25 ³⁾
Gem. Meppel (conversie)	940	100	940	3	24 ³⁾
Gem. Leiden (conversie)	4.120	100	4.120	3	20 ³⁾
Gem. Enschede (conversie)	2.600	100	2.600	3	20 ³⁾
<i>Particulieren.</i>					
J. P. Wyers' Industrie- en Handelsovername N.V., Amsterdam	2.000 ⁴⁾	100½	2.010	3½	20 ³⁾
Aandelen.					
N.V. Ned. Fabriek van Bronswerken v.h. Becht en Dyserinc, Amsterdam	200	135	270		
Willem Smit en Co's Transformatorfabriek N.V., Nijmegen	625	150	938		
N.V. Koninklijke Ned. Grofsmederij, Leiden	500	115	575		
Werkspoor N.V., Amsterdam (Serie A.)	4.500	130	5.850		

¹⁾ Aansluitend op de emissiestatistiek in „E.-S. B.“ van 7 Mei 1947, blz. 379.

²⁾ Versterkte en/of vervroegde gehele of gedeeltelijke aflossing vanaf zekere datum toegestaan.

³⁾ Conversiebedrag f 2.465.000; nieuw geld f 44.000.

⁴⁾ Waarvan reeds geplaatst op inschrijvingsvoorwaarden f 500.000.

ONTVANGEN BOEKEN EN BROCHURES

BOEKEN.

De ontwikkeling van de textielindustrie, de confectie-industrie en den textielhandel, alsmede de textielvoorziening van Nederland gedurende den bezettingstijd 1940—1945 door Dr C. N. F. Swarttouw. Uitgeverij H. J. Paris, Amsterdam 1947, 576 blz., ingenaaid f 18, gebonden f 20.

Beginselen der publiekrechtelijke, Bedrijfsorganisatie door Prof. Dr J. A. Veraart. Uitg. Paul Brand, Bussum 1947, 222 blz., geb. f 7,75.

Des mouvements économiques généraux. Tome I door Prof. Leon H. Dupriez. Institut de recherches économiques et sociales, Louvain 1947, 552 blz., geb. 350 francs, ing. 250 francs.

Des mouvements économiques généraux. Tome II door Prof. Leon H. Dupriez. Institut de recherches économiques et sociales, Louvain 1947, 648 blz., geb. 350 francs, ing. 250 francs.

Les caractères contemporains du salaire. Publications de l'Institut de Science économique appliqués. Presses Universitaires de France, Paris 1946, 160 blz.

Salaire et rendement. Publications de l'Institut de Science économique appliquée. Presses Universitaire des France, Paris 1946, 232 blz.

The marginal utility theory in the United States of America door E. F. Schröder, Ph. D. Centrale Drukkerij N.V., Nijmegen, 1947, 121 blz.

Bijdragen tot de taal-, land- en volkenkunde van Nederlandsch-Indië. Uitgegeven door het Koninklijk Instituut voor de taal-, land- en volkenkunde van Nederlandsch-Indië, Deel 103, derde en vierde aflevering. Martinus Nijhoff, 's-Gravenhage 1946, van blz. 340—606, met bijlage.

Discussie over de Vermogensheffing ineens. Een poging tot het vinden van een betere oplossing als uitweg uit den financieelen chaos. Overdruk van enige beschouwingen in het dagblad „Trouw”. N.V. Dagblad „Trouw”, 1947, 23 blz.

Monetaire problemen in de hedendaagse wereld. Uitgave van de Nederlandsche Organisatie voor de Internationale Kamer van Koophandel, 8 blz.

De grondslagen der loontechniek door Dr Ir C. L. M. Kerkhoven. Deel V in de serie: De moderne onderneming, Bedrijfseconomische vakstudies, o. l. v. Drs M. J. van de Ploeg. Uitg. N. Samson N.V., Alphen a. d. Rijn 1947, 165 blz., voor intekenaren f 7,75, afz. bestellingen f 8,75.

BROCHURES.

Productie-verhoging en Tarief. Rapport betreffende het tariefvraagstuk, samengesteld door het Sociaal Economisch Bureau van de Eenheidsvakcentrale. Uitg.: Hoofdbestuur van de Landelijke Bedrijfsgroep Metaalnijverheid van de E.V.C., Amsterdam, 140 blz., f 1,50.

Weer groente-vernietiging in 't Westland!

Is dit werkelijk onvermijdelijk?

Neem kennis van de uitwegen, die Ir J. M. Riemens, Rijkstuinbouwconsulent en Directeur van de Proeftuin te Naaldwijk wijst in zijn gedocumenteerd geschrift

„Waarheen met onze groenten?”

Prijs f 2,40. Vraag het Uw boekhandelaar of zend anders postwissel van f 2,50 aan de uitgever: **H. A. M. Roelants - Schiedam**

RIJKSUITGEVERIJ — 's-GRAVENHAGE
Telefoon 112072. Postrekening 425300.

Nog enkele ex. voorradig van:

WITBOEK BETREFFENDE DE MAATREGELN TOT ZUIVERING VAN HET GELDWEZEN IN NEDERLAND

In dit witboek legt de Minister van Financiën openbare verantwoording af omtrent de door hem getroffen geldzuiveringsmaatregelen. Het boekwerk is niet alleen een welkome bijdrage tot het verkrijgen van een goed overzicht van de gebeurtenissen rond de geldsanering, maar tevens als een samenvatting van de voorschriften en maatregelen, een handige uitgave voor het naslaan van gegevens.

Het witboek is afgesloten per 15 Mei 1946.

Octavo, 252 blz. Prijs f 3.50 *)

*) Bij voorkeur bestelle men door overschrijving, der kosten op postrekening 425300.

Vacatures

DE N.V. HOLLANDSCHE KUNSTZIJDE
INDUSTRIE te BREDA vraagt

jong scheikundige

(dr, drs of ir)

met belangstelling voor textielzaken. Schriftelijke sollicitaties met uitvoerige inlichtingen, o.m. vermeldend: levensloop, opleiding, werkkring, godsdienst en leeftijd en onder bijvoeging van pasfoto, te richten aan bovenstaand adres, afd. Sociale Dienst.

GEMEENTE ROTTERDAM

Bij de Secretarie der Gemeente Rotterdam, afd. Sociale Zaken en Volksgezondheid kan een

Hoofdcornmies

worden geplaatst. Salarisgrenzen (incl. tijd. toel.): gehuwd f 3678,75 — f 5437,50, ongehuwd f 3455,59 — f 5161,58. Vereisten: jurist of econoom, kennis van gemeente administratie, belangstelling voor sociale aangelegenheden, vlotte stijl. Bij gebreken bekwamheid en geschiktheid is bevordering tot referendaris niet uitgesloten. Salarisgrenzen (incl. tijd. toel.): gehuwd f 5096,25 — f 6277,50, ongeh. f 4830,56 — f 5976,38.

Sollicitaties op zegel te richten aan B. en W. van R'dam, en in te zenden aan Bur. Personeelvoorziening, kamer 331, Raadhuis binnen 8 dagen na het verschijnen van deze oproep, onder no 228.

Vacatures

Commercial manager

Age 35—45 with broad experience of business-management, including sales organisation, machine-tools and mechanical engineering background, for well-established factory in Holland. Only applicants with executive experience should apply in own handwriting in English, giving brief résumé of career. Nr. E.S.B. 908, P.O.B. 42, Schiedam.

De „Stichting Nederlandsche Textiel-Jaarbeurs Utrecht” zoekt

secretaris

Leeftijd 30—40 jaar. Goed administrateur en organisator. Ruime kennis van de moderne talen. Bekendheid met de textielbranche strekt tot aanbeveling. Sollicitaties uitsluitend schriftelijk aan het Secretariaat, Velperweg 62, Arnhem.

Voor belangrijke nieuwe instelling, werkzaam op het gebied van de bouwnijverheid, wordt gevraagd

eerste commercieel-organisatorische medewerker der directie

Uitsluitend prima krachten met grote werklust gelieven te solliciteren. Brieven onder no. E.S.B. 909 aan het bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Het Econ. Techn. Instituut voor Gelderland vraagt een

bedrijfseconoom

Salaris nader overeen te komen. Rijkspensioen. Sollicitanten gelieven zich met uitvoerige inlichtingen en opgave van referenties te wenden tot de Directeur: Huize Angerenstein, Arnhem.

Beschikbare krachten

Doctorandus economie

bedrijfseconomische richting, 25 jaar, met ruime ervaring op organisatorisch en administratief terrein en grondige kennis der moderne talen, zoekt interessante werkkruis in het bedrijfsleven of bij bedrijfsorganisatie. Br. no. 1898 Adv. Bur. ter Horst, Heerenstraat 124, Voorburg.

Ondernemingen, die het beste leidende personeel zoeken, speciaal met economische scholing, roepen sollicitanten op door middel van een annonce in de rubriek „Vacatures”. Het aantal reacties, die deze annonces tengevolge hebben, is doorgaans uitermate bevredigend: begrijpelijk, omdat er bijna geen grote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert. Opdrachten voor het volgende nummer dienen 26 Mei a.s. in ons bezit te zijn

ALLE
PTT
KANTOREN
VERSTREKKEN
U GAARNE
INLICHTINGEN

P.T.T.

„HOLLANDIA”

HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-
PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V.

HOOFDKANTOOR TE
VLAARDINGEN

 **DE
ARNHEM**
LEVENSVZERKERING-
MAATSCHAPPIJ
PERSONEELSVZERKERINGEN

N.V. Louis Dobbelmann
Waddinxveen

KOFFIE

THEE

N.V. LANKHORST
TOUWFABRIEKEN

SNEEK TEL. 3041-3042

SPINNERIJ—TOUWSLAGERIJ, SEDERT 1803